René Lew den 12.9.2025

Introduktion til Perversionsspørgsmålet[1]

I

Jeg er enig med Lacan når han siger, at i perversionen giver subjektet afkald på sin narcissistiske position, for i stedet at installere sig som objekt. Det er lige netop denne manøvre der skræmmer modtageren.

For at opnå denne effekt erstatter den perverse den **symbolske fallos** med en angiveligt **imaginær fallos**, især på baggrund af de illusioner der konstrueres omkring penissen.

Dette gælder også for den penis, som moderen skulle have mistet som følge af kastrationen. Hvilket ved ekshibitionismen og voyeurismen dyrkes ganske åbenbart.

Hvad **den symbolske fallos** angår må man være på det rene med, at psykoanalysen derved benævner først og sidst *la récursivité de la signifiance*, dvs. **signifikansens** [dvs. signifiant-funktionens] **rekursivitet** [vedvarende genaktualisering].

Signifianten findes nemlig ikke i-sig-selv og må derfor igen og igen relanceres. Det særlige ved signifiant-funktionen er, at den[2] … *dépend de ce qu'elle est sensé produire*: afhænger af hvad den antages at producere.[3]

Og det gælder for den symbolske fallos og alle dens ækvivalenser — så som:

- S_1;
- $S(\not A)$ — signifianten for den Andens kastration;
- En'eren[4]

… med videre.

---

[1] [Udskrivning af René Lews indlæg den 12.9.2025 om perversionen, sådan som jeg —oc— har opfattet det. René kommer ind på mange forskellige spørgsmål og derfor er det gavnligt at notere dem ved hjælp af nogle punkter. Jeg er mindre interesseret i en regulær oversættelse (som heller ikke har megen interesse givet den uformelle sammenhæng) end i at følge tankegangen. Jeg gengiver dog temaerne og argumentationen sådan som de fremlægges. Mine eventuelle tilføjelser og kommentarer vil fremgå i kantede parenteser.]

[2] [som enhver funktion i øvrigt]

[3] [her gengiver jeg *est sensé* som 'antages' —og ikke 'formodes', f.eks.— fordi der er 'at tage' ('gribe') heri. Vi må øve os i at tænke det hypotetiske ad forskellige modi].

[4] [FaderEN; dvs. undtagelsen (*i-det-mindste-En*, som Lacan kaldte den) som kun kan (an)gives som dræbt],

Hvad **den imaginære fallos** angår —herunder penissen, som sagt— af Lacan noteret som (-**φ**), henviser den for så vidt til ethvert objekt: det være sig en ting, en person … [en idé?]. Penissen i sig selv er blot en fetich.

Blandt de fakticiteter Lacan henviser til sidst i sit forslag fra den 9.10.1967[5], støtter fetichen sig netop til et sådant fakticitetsprincip[6] ... som i dette tilfælde består i en *décaissement du narcissisme primordial*[7] ... hvilket medfører at fetichisten stiller sig selv frem som fetich.

II

Jeg giver nu et resumé af hvad Lacan, efter min menig, når frem til i sit seminar om « L'-Angoisse » (hvilket måske kan give os mulighed for at gå videre end det).

Vi må tage udgangspunkt i sadismen og masochismen sådan som Lacan også gør.

sadisme
masochisme

Og her må vi huske på, at når Lacan taler om 'den anden', må man præcisere om det drejer sig om 'den lille anden' eller 'den store Anden'. Det er ikke altid nemt at hitte ud af det og seminarudskrifter gør det ikke nemmere heller.

Derfor vil jeg skelne dem ved at tale om *autrui* og *Autre*, dvs. 'næsten' og 'Anden'

	næsten	**Anden**	
sadisme →			
masochisme →			

[5] [« Proposition du 9 octobre 1967 sur le psychanalyste de l'École », in *Autres écrits*, 2002, sider 243-259. Spørgsmålet vedrørende fakticiteterne behandler Lacan sidst i teksten.]

[6] [Det danske sprog driller her, fordi man på dansk (i en slags kronisk pragmatisme, måske) gerne læser 'fakticiteten' som 'det faktuelle' (det faktisk foreliggende, dvs. « faktaene », der tilmed udgiver sig som den skinbarlige 'virkelighed'). Derimod søger fakticiteten faktisk (!) efter at gøre opmærksom på en fiksering, en fastfrossen extensionalitet som giver sig for det evigtgyldige. Det er ikke for ingenting at i de eksempler på imaginære, symbolske og reelle fakticiteter Lacan giver i den nævnte tekst, finder vi henholdsvis *illusionen om enheden*, *ødipusmyten* og *udryddelseslejrene*.]

[7] [her vil jeg sige: en unddragen sig, en given afkald på urnarcissismen],

Og så vil jeg tillige bringe ind i skemaet (som forskelligt fra subjektet), objektet « *a* ».

	næsten	**Anden**	***« a »***
sadisme →			
masochisme →			

Hvad Lacan når frem til er, at alt imens sadisten søger at fremprovokere angsten hos sin næste, sigter masochisten næstens nydelse.

	næsten	**Anden**	***« a »***
sadisme →	angst		
masochisme →	nydelse		

Dette ændrer sig når det er 'den store Anden' der fungerer som modtager. For masochisten er da ude efter at fremtvinge angst hos den Anden, og sadisten arbejder på at få den Anden til at nyde.

	næsten	**Anden**	***« a »***
sadisme →	angst	nydelse	
masochisme →	nydelse	angst	

Hos sadisten er der altså tale om en identifikation med næstens angst, hvorimod masochisten identificerer sig med næstens nydelse.

Det samme gælder i forhold til den store Anden, blot i omvendt rækkefølge.

I den forstand kan man sige at der er en faseforskel i overgangen fra 'den lille anden' til 'den store Anden', en forskel der altså inddrager en kiasme[8] … som er til stede hele tiden.

	næsten	**Anden**	***« a »***
Sadisme →	angst	nydelse	
Masochisme →	nydelse	angst	

[8] [en 'krydsstilling' (eller 'overkrydsning) siger retorikken]

Dertil kommer, et tilsvarende skift i « *a* »'s værdi.

For « *a* » kan nemlig selv blive taget som fetich. Sadisten fremstår i så fald som *agalma*[9] … og masochisten vil have med noget *abjekt,* at gøre.[10]

Dette er i øvrigt grunden til at masochisten forvandles til et stykke affald lige så snart den identificeres med dette objekt.

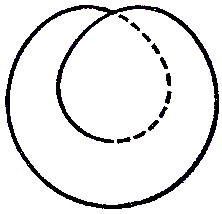
	næsten	**Anden**	***« a »*** (fetich)
Sadisme →	angst	nydelse	agalma (det dyrebare)
Masochisme →	nydelse	angst	abjekt (affald)

Således hvad Lacan producerer til os. Spørgsmålet er hvad vi kan bruge det til.

III

Det interessante ved den nævnte kiasme er hvad den tillader.

Den gør i hvert fald en vis møbisk relation gældende, i og med den netop fremhæver det 'indreottetal', som definerer møbiusbåndet.

Denne kiasme gør det faktisk muligt at anskue alle de identifikatoriske forhold der kommer i spil ved den overgang, der sættes i gang, når urnarcissismen tilsidesættes[11] til gengæld for begunstigelse af en identifikation med objektet.[12]

---

[9] [det 'dyrebare' — med en henvisning som kendere af « Ringenes Herre » vil genkende],

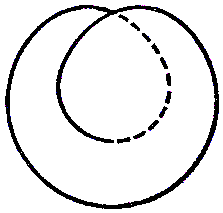
[10] [ordet 'abjekt' findes på dansk ≈ det foragtelige, afskyelige.]

[11] [R.L. vender tilbage til sin indledende definition af perversionen: at den negligerer urnarcissismen],

[12] [Det er kiasmens sammenbrud og sammenblandingen af identifikationerne og objekterne der her diskuteres.]

For sædvanligvis, og i bedste fald, fungerer objektet som reference for subjektet. Det er hvad Lacan kalder fantasmet og skrives i begge retninger: dvs. ($ ◊ *a*) eller (*a* ◊ $)[13],

($ ◊ *a*)

Vi kan radikalisere dette møbiske forhold, og hævde at i perversionen er der tale om en slags rå og uformidlet identifikation fra subjektets side til objektet.

Ved perversionen har vi altså ikke længere med den tvetydighed som romben ◊ indebærer.[14] Perversionen synes at kunne nøjes med en identifikation slet og ret.

Denne kan ganske vist stadig være variabel (fetichen kan eksempelvis have en mellemposition), men der er ikke desto mindre tale om en identifikation 1:1.[15]

IV

Alt dette findes for så vidt allerede hos Freud.

Hos ham jeg har fundet en term —*Schonung*— som han anvender et par gange eller tre (jeg husker ikke længere hvor), fire måske, i alt, som bestemt omhandler de spørgsmål jeg her berører.[16]

Schonung betyder *mise en écart.*[17]

Det afgørende er dog, at i og med at narcissismen udsættes for *Schonung* [18]… da er det subjektet, der udsattes for tingsliggørelse.

Hvilket selvfølgelig har konsekvenser.

---

[13] [for at understrege vekselvirkningen].

[14] [Thi ◊, den møbiske relation, har en subjektiverende effekt ved netop at udsætte os for (mindst) fire logiske operationer: nemlig ∧, ∨, < og >, hvilket den perverse position ser stor på.]

[15] [jeg lader det danske sprog formulere det sådan, fordi hvad interesser er R.L. er at understrege at perversionen ser stort på rombens logiske besværligheder, dvs. subjektiverende (spaltende) foregange.]

[16] [Freud taler i hvert fald om *Schonung* og *schonungslos* i « *Zeitgemäßen über Krieg und Tod* », fra 1915.]

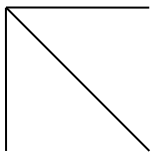
[17] [på fransk, dvs. sætte på afstand, på dansk ville man egentlig sige *afskærmning*, eller også *at skåne*].

[18] [*sætte på sidelinjen*, 'til-side-sætte', kunne man måske også sige]

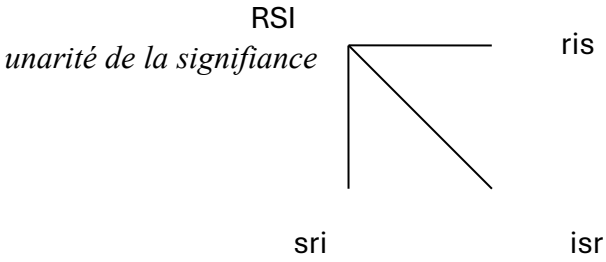
V

For at kunne anskueliggøre disse forhold må jeg ty til mine skema (som jeg imidlertid ikke vil udrede i detaljer fordi I allerede kender dem).

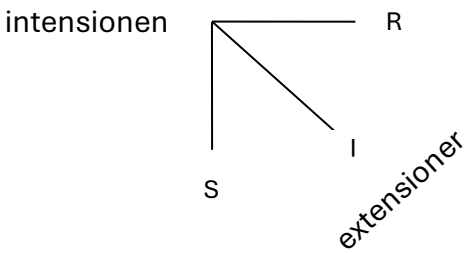
Her har I så en 'gåsefod':

… som gengiver en borromæisk knude i skitseret form, og hvor hver 'ring' ('hver ring' vil her sige 'hver af disse streger') griber ind i hinanden, som reel, imaginær og symbolsk. Deres sammenhæng afhænger af *l'unarité de la signifiance*.[19]

Man må ikke glemme at enhver (psyko)patologi indlejrer sig i intensionens nødvendige (møbiske) passage over i extensionerne (og viceversa) …

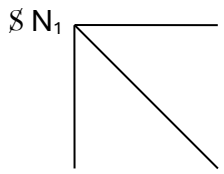
[19] [signifikansens enhed? … dette er et prekært punkt, fordi det handler nemlig hverken om 'delen' eller 'helheden' men derimod om det problem, Freud omtalte i "Massepsykologien" som *einziger Zug*].

… idet den pågældende overgang forekommer mangelfuld eller ikke eksisterende. Forbindelsen mellem funktionen i intension og funktionen i extensionerne bliver derefter som minimum haltende.

Hos Freud har vi almindeligvis med et svælg at gøre, men et svælg som dog netop muliggør en passage. [20]

Jeg vender nok tilbage til dette skema senere. Men hvis jeg skal tale ud fra et klinisk perspektiv, vil jeg sige, at jeg placerer **urnarcissismens subjekt** på intensionens plads …

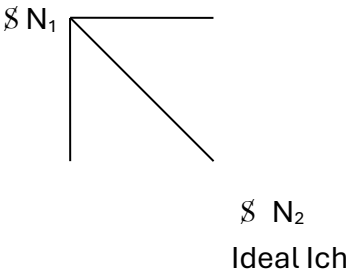
[her noteret som $\$ N_1$ — *sujet du narcissisme primaire*]

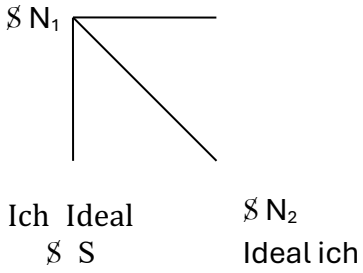
… hvorfor, og i forlængelse heraf, vi kan placere spejlets narcissisme i det imaginære,

[$\$ N_2$ — *sujet du narcissisme secondaire*],

… altså Freuds *Ideal Ich* …

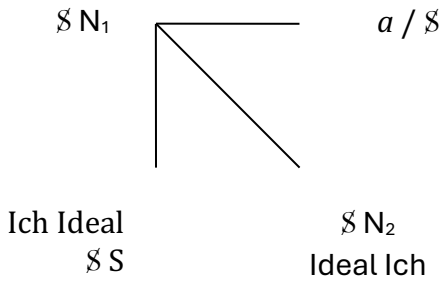

… og eftersom idealet forbliver i al væsentlighed symbolsk, har vi så Freuds *Ich Ideal*

[20] [Hvilket fremgår —som Lis gjorde opmærksom på i løbet af simultantolkningen— ganske tidligt i hans udarbejdelser i og med hans hypotese om 'kontaktbarrierer': først i forbindelse med neuronernes netværk og siden ved forestillingskomplekserne.]

I det reelle har vi objektet « *a* ». Et objekt som subjektet åbenbart, må vi konstatere, også kan identificere sig med

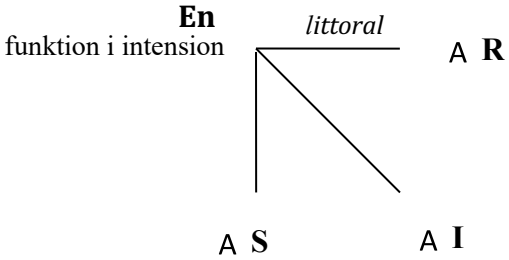
Vi har altså at gøre med Idealets symbolske subjekt [noteret her som $ S], og subjektet for narcissismen [$ N_2).

Alt dette genoptager blot hvad Freud behandler i sin tekst *Indføring af begrebet narcissisme* [fra 1914], som I allerede ved, men jeg kan ikke kommentere den her i detaljer.

VI

Hvad jeg til gengæld vil insistere på her, er det forhold, at subjektet er spaltet mellem *intensionen* og *ekstensionerne*.

I bedste fald forhindrer denne spaltning ikke at en passage finder sted. Denne spærring svarer til hvad Lacan kaldte *littoral* som fungerer ud fra de principper Freud tillagde kontaktbarrierne.

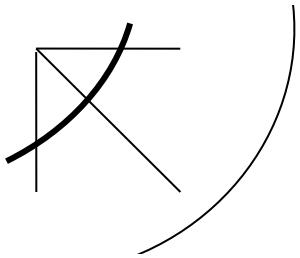

Jeg vil lade Lacans udfoldelse af sådanne sager ligge nu, fordi alt er sammenflettet. Men vi må til gengæld forstå, at den selvsamme spaltning, som altså sædvanligvis muliggør en passage, kan forhindre den.

For eksempel kan den tage form som den spaltning skizofrenien har med at gøre: en separation eller adskillelse der ikke producerer noget (i modsætning til de typer adskillelser, som selvsagt også interesserer os, der netop danner grundlag for en produktivitet).

Det er Eugen Bleuler der gør opmærksom på, at den spaltning der opererer i skizofrenien, fungerer som en spærring, som noget der afsondrer og skiller ad slet og ret.

Spaltningen — enten
som forhindring eller →
tilskyndelse

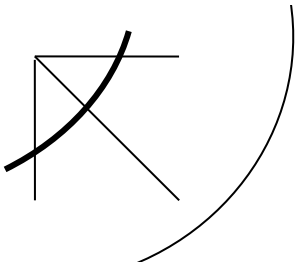
Jeg hævder at dette skema gælder for enhver patologi. Det er ganske åbenlyst for psykoserne. Neuroserne lægger sig i kølvandet ved at 'sammenligne sig' med psykoserne (at det foregår ud fra en sammenligning vil sige at de fungerer 'som om', *als ob*, som om de var psykoser; neuroserne mimer psykoserne så at sige, men deres symptomer har ikke den samme reelle karakter som det er tilfældet ved psykoserne).

Det samme gælder for perversionen. Navnlig når man husker på betydningen af spaltningens littorale egenskab. Når denne littoralitet ikke fungerer, glemmer subjektet intensionen og fastlåses i extensionerne.

VII

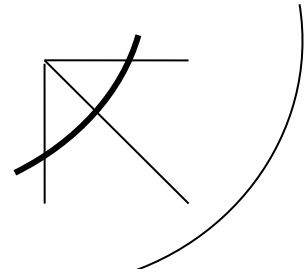
Den her forelagte skematisme gør det muligt at læse Lacan uden vanskeligheder. Dog med den præcision, at det subjekt, der placeres ved S_1 …

$ S_1

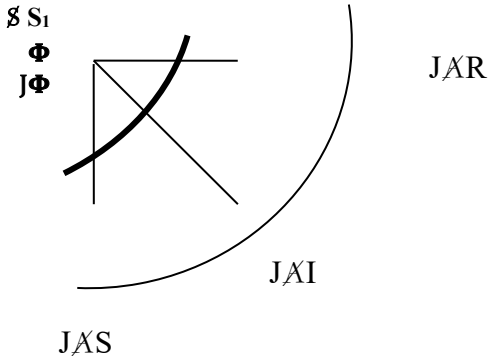
… eller ved den symbolske fallos **Φ** (eller også, som følge heraf, ved den falliske nydelse [noteres her som J**Φ**]) …

$ S_1
Φ
JΦ

… [disse tre modi] forbliver adskilte (på måder vi må præcisere i det følgende)

- fra den reelle Andens nydelse [J⁄R — *Jouissance de l'Autre réel*],
- fra den imaginære Andens nydelse [J⁄I — *Jouissance de l'Autre imaginaire*] og
- fra den symbolske Andens nydelse [J⁄S — *Jouissance de l'Autre symbolique*]

Alt dette kan læses hos Lacan og skal fungere som indledning for det, jeg vil sige, i de kommende seancer.

VIII

Det siger sig selv at ved alle disse temaer —eller snarere begreber— er der forskellige synonymer som kan stilles i sammenspil med hinanden og på hinandens plads.

For eksempel forekommer det mig, men Lacan tænker det ikke lige på den måde, at man kan anskue angsten som noget der måske kommer frem når objektet « *a* » er fraværende, hvilket umuliggør at man kan placere sig i forhold til netop dén reference. Men man kan også forestille sig, at angsten kommer frem i en situation, hvor der er for meget objekt « *a* ».

Det handler under alle omstændigheder om at tage højde for alle de dynamikker som funktionerne i det pågældende skema, sætter gang i, ikke mindst hvad angår deres omløb. Men dette forudsætter at *le vide opératoire*[21] … ikke spærres.

[21] [den virkende eller virksomme eller udvirkende tomt / tomme — henvisning til noget der svarer til den tomme mængde {ø} i mængdelæren, som her altså hævdes at operere i intensionen]

Hvis der er for mange objekter i gang eller der indtræffer en fiksering der fastholder dem, da vil den funktionelle strukturs udvirke, via *le vide opératoire*, have svært ved at udfolde sig og, som følge heraf, forårsage subjektets

- indskrænkning,
- perpleksitet / forbløffelse [*sidération*] og/eller
- forstening.

IX

I har forud for dette møde fået referencerne til Lacans seminar om « Angsten » [fra arbejdsåret 1962-1962] hvor han taler om perversionen. Dér foreslår han at tænke sadisten som et subjekt der søger at producere angst hos den person, han henvender sig til. Så langt så godt. Men hvad det især gælder at forstå er, at hinsides sadisten henvendelse til sit medmenneske med den nævnte hensigt, arbejder han samtidig på at opnå den store Andens nydelse. Det er dét der er hans egentlige ærinde. Omkostningen ved denne øvelse er imidlertid dyr for subjektet, fordi det selv forsvinder under operationen. I den forstand ofrer sadisten sig simpelthen for den Andens nydelse.

Vi skal hen ad vejen se nærmere på, hvordan Lacan forstår det forhold, at det sadistiske subjekt tingsliggør sig selv med sin akt. Thi den sadistiske position forlanger ikke mindre end at subjekt må fjerne sig fra signifikansens rekursive egenskab til fordel for en idé om et skinbarligt objekt.

Jeg ved ikke hvor Lacan henter udtrykket *fétiche noir* fra. Det forekommer mig nemlig at der er tale om et citat. Jeg har ikke ledt efter hvor det måtte stamme fra. Men selv ville jeg nu ikke have anvendt et sådant udtryk. Det er alt for poetisk. Jeg ville snarere have sagt 'en negativ fetich' eller noget i den retning. For det afgørende er, at den pågældende praksis er på ingen måde produktiv (og derfor heller ikke poetisk).[22]

Jeg kalder 'produktiv' [også når der er tale om en fetich], de situationer hvor subjektet kan komme videre i programmet, så at sige, når det ikke bliver hængende.

Det kan godt være at subjektet på den måde ganske vist undviger kastrationen, men så længe det ikke bliver fanget i en forstening, går det an. Det fremgår ganske tydelig i Freuds tekst fra 1937 om « *Ichspaltung* … », subjektets spaltning.

[22] [den perverse handler vel først og fremmes, agerer, vil jeg mene; hvorimod en egentlig praksis medfører netop produktionen af noget nyt.]

Masturbationen er et udmærket eksempel herpå. For idet subjektet giver sig hen til det og får et forbud derom, stilles det over for et dobbelt krav. Han må i så fald

- enten følge det driftsmæssige pres og udsætte sig for kastrationstruslen,
- eller også adlyde forbuddet på bekostning af sin nydelse.

Som følge heraf, og hvis han vil fortsætte med at få adgang til sin nydelse uden risici, må han efterkomme begge krav og, som Freud udtrykker det, betale for det i begge henseender.

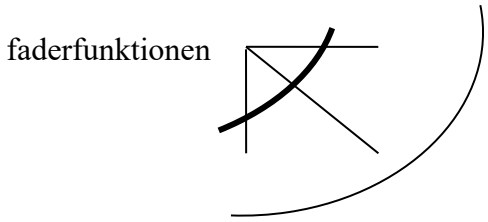
Den nemmeste måde at gøre det på er at skifte objektet ud. Dér kommer fetichen ind.

For fetichismen går ud på at få fat i et objekt —som altså forvandles til fetichen— der tilskrives den samme værdi som penissen. Forvandlingen godtgør den symbolske fallos gyldighed. Men dette rækker dog kun til et materielt, imaginært, niveau.

Det væsentlige ved Lacans idé om den sorte fetich, er at sadisten derved tingsliggør sig selv slet og ret. Og som ethvert objekt —egentlig: ethvert objekt *a*— fremstår han dermed som *cause du désir*, altså ønskets årsag.

Det er masser af steder hos Lacan, hvor han gør forbindelsen mellem *subjektets ønske* og *loven* gældende. For det er netop i dén sammenhæng at spørgsmålet om Faderfunktionen — dvs. spørgsmålet om signifikansens rekursive funktion— kommer bedst til syne.

Derfor placerer vi den på den intensionelle post i vores skema:

For når det drejer sig om ønsket, kan der her kun være tale om *ønsket efter faderen*, et ønske der rettes hen imod Faderen. Faderen: dvs. *funktionen Fader*, urhordens fader.

Faderen forbliver altså [selv i den perverse iscenesættelse] årsagen for subjektets ønske. Idet faderens ønske formodes at fungere som flugtpunkt for subjektets ønske[23] … da har vi at gøre med en sammensmeltning af

- Faderens ønske og
- subjektets ønske rettet henimod Faderen[24].

---

[23] [dvs. idet subjektet ikke kan undgå at skulle producere en idé om Faderen, hvor denne ønsker på dets vegne]

[24] [Det er denne sammensmeltning der er problematisk i perversionen (men nok i det hele taget), fordi den opløser ønskets dialektik ved en hypostasering af « *a* ». Derfor forrangen i så fald af angstens og nydelsens negative former (for at tage Renés forslag op omkring fetichen).]

XI

Vi står egentlig over for en grammatikalsk, genitiv, affære at gøre[25] ... thi udtrykket *désir du Père*, Faderens ønske, kan jo gå i begge retninger: som en såkaldt subjektiv genitiv [hvor det er faderen der ønsker] eller som objektiv genitiv [faderen ønskes].

Alt dette, set fra objektets side, forklarer hvorfor perversionen må tilsidesætte signifikansens rekursive funktion, for i stedet at fremhæve objektet.

Desuden kan vi anskue hvorfor det sadistiske subjekt må fjerne sig fra rekursiviteten. For hinsides den angst, som sadisten frembringer hos sin næste, er det, som sagt, den Andens nydelse der tilstræbes.

I det skema jeg fremlagde indledningsvis …

	næsten	**Anden**	***« a »*** (fetich)
Sadisme →	angst	nydelse	agalma (det dyrebare)
Masochisme →	nydelse	angst	abjekt (affald)

… ser man udmærket (på den første linje), hvordan sadisten udgiver sig selv som *agalma* — dvs. et eftertragtet, fuldkomment objekt—, når den rækker efter objektet. Det er for så vidt en problematik Freud forholder sig til i sin afhandling om narcissisme. For overvejelsen over forskellen (og relationen) mellem den *narcissistiske kærlighed* og *objektkærligheden*, studerer nemlig sådanne forhold.

Hvad masochisten angår, er det tydeligt nok at han bliver til det frastødte objekt, affaldet efter at være blevet brugt. Derfor handler det her mindre om at fungere som *la cause du désir*, årsagen til ønsket, end om at gøre sig tilgængelig, fremkommelig [*se rendre accessible*]. Det er dét, der er afgørende i dette tilfælde: en higen efter at fungere som *objet de désir*, et objekt for ønsket. På denne måde tilstræber masochisten den store Andens angst, idet han, altså masochisten, derved kan give sig som *et reelt subjekt* og ikke 'blot' (symbolsk) stedfortræder [*tenant lieu*] for den symbolske fallos. [En finte, der lige netop tingsliggør ham.]

Det forekommer mig, at hvad Lacan undersøger i sit seminar, angår de forskellige modaliteter (og følgevirkninger heraf) hvorved man kan genkende sig som *agalma* eller *a-bjekt* i forhold til den Anden.

[25] [på fransk — *ejefaldet* fungerer ikke på samme måde på dansk. Det er noget vi må studere nærmere].

XII

Dette er faktisk en problematik som inddrager spørgsmålet om spejlets deltagelse i subjektiveringsprocessen. Der er i hvert fald en øjensynlig forvirring i den perverses omgang med sit spejlbillede. Som jo er det billede, subjektet får fra den Anden.

Den perverse bliver i en vis forstand absorberet af det billede som den store Anden tilbyder ham. Jeg videregiver her blot hvad jeg læser hos Lacan. På min måde, ganske vist, men i takt med hvad han siger. Herunder med hensyn til de perverse indslag derom — som i øvrigt også findes i neuroserne eller psykoserne. Jeg skal nok komme ind på det senere.

Lige nu er det imidlertid væsentligt at bemærke, at lige så snart spejlet kommer ind i betragtningen, bliver vi klar over at fallossen —den symbolske fallos— ikke har noget spejlbillede, at den ikke genspejles nogen steder. *Il se réserve dans le miroir*, i spejlet holder fallossen sig i baggrunden, tilbage. Det er for så vidt også hvad det tyske *Schonung* vil sige: at blive holdt på sidelinjen, at skåne. [*Skærme*, netop, måske også.]

Opgaven for os består i at være i stand til at opretholde den kompleksitet der knytter sig til perversionen, også selv om jeg mener, at hvad jeg indtil videre har sagt derom har været meget enkelt.

Hos Lacan bliver problematikken i hvert fald mere sammensat, og det må vi tage os af.

F.eks. når han siger at der skulle være en forbindelse mellem sadismen og manien, og at det samme gør sig gældende med hensyn til masochismens deltagelse i melankolien.

Det drejer sig jo om situationer der henviser til den ødipale sammenhæng, som i høj grad angår seksuationsspørgsmålet — thi mens sadismens deltagelse i manien især svarer til den maskuline position, da svarer masochismens indvirkning i melankolien til anliggender der vedrører den feminine position.

Det siger sig selv at der er tale om problemer vi må vende tilbage til.

XIII

Sådanne sager har under alle omstændigheder relation til noget der har rumsteret hos mig siden vores møde i maj i år i København, og som jeg siden har brugt mit mandagsseminar her i Paris til at studere: nemlig spørgsmålet om *separation*en.

For der er jo nogle specifikke separationsproblematikker ved hvert af de værdier, objektet « *a* » åbenbart kan indtage — og her samler vi os altså især om dets *agalmiske* og a*bjektale* former.

Det er nu ikke uinteressant at huske på i den forbindelse, at allerede ved det andet vers i *Biblen*s skabelsesberetning tales der om *separation*. For Gud skabte jo himmelen og jorden ved at adskille [separere] dem.

Bará er det hebraiske ord som Bibelen anvender. Et ord som i øvrigt kun benyttes når det drejer sig om Gud. *Bará* betyder noget i retning af: *skabe ved at adskille.*

Dette sætter os i forbindelse med noget der har en vis relation til produktiviteten. Nemlig den produktion, der knytter sig til *signifiant-relationen* — det siger sig selv.

Men under alle omstændigheder kan man som bekendt kun tale om Gud takket været Guds ord, dvs. via signifianten. Men altså. Når Lacan taler om *séparation*[26] … i modsætning til *alienation*[27] … da henviser han til de latinske udtryk, for at kunne skelne mellem

a. separare,
b. *se parare*

og

c. *separere*

Separare vil egentlig sige at 'gøre sig til', at 'vise sig fra sin bedste side'. Men det betyder faktisk også: 'at forsvare sig' [kommer den danske 'parere' eller 'afparere', dvs. afbøde (et slag), mon derfra?].

Se parare vil derimod sige 'at føde et barn' (*parturition* (fødsel), *parturiente* (den fødende) udspringer derfra).

Hvilket vil sige, og det er akkurat hvad interesserer os, at separationen også kan være produktiv.[28]

For at skelne imellem disse termer må vi benytte os af etymologien. Jeg skriver derfor

séparation

når det handler om adskillelse og

sé-paration

når vi har med en produktion at gøre.

séparation ⟶ sé-paration

Sådan noget fremgår ikke hos Lacan. Men jeg opfordrer jer i den forbindelse til at læse Jean Bollack og Heinz Wismann. De har i fællesskab skrevet en bog som genovervejer hele

---

[26] [som vi her gengiver med 'separation', men kunne egentlig lige så godt sige 'adskillelse'.]

[27] [her siger vi så 'alienation' (eller også 'fremmedgørelse'), det er noget vi skal studere nærmere i forbindelse med vores læsning af Lacans « Position de l'inconscient », *Écrits*, sider 829-859.]

[28] [hvorved vi så har med produktive og ikke-produktive adskillelser at gøre.]

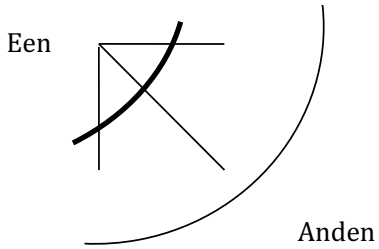
Heraklit, ud fra antagelsen om en produktiv adskillelse [*une séparation productrice*]. Bogen hedder *Héraclite ou la séparation*, Paris, 1972. Man kommer ikke uberørt ud af den.

XIV

Men altså. Mit standpunkt er, at *se-parationen* ikke sker i perversionen.

Den finder ikke sted, og derfor er der ingen *production phallique*. 'Fallisk produktion' skal opfattes på same måde som det, jeg tidligere sagde om genitiven: det går begge veje: der bliver hverken produceret fallossen eller produceret verden ved hjælp af fallossen.[29]

At det ikke sker, skyldes at *separationen* (her i adskillelsens forstand) ikke har fundet sted. Der har altså ikke fundet en adskillelse sted mellem *En'eren* og *Anden.* Den store Anden er, med andre ord, ikke blevet kastreret.

I stedet har vi at gøre med et amalgam, en magma, hvor der ikke er forskel mellem den falliske og den Andens nydelse [J**Φ** — JA] heller.

Når jeg siger, at subjektet i så fald fjerner sig fra signifikansens rekursivitet, vil det sige at det pågældende subjekt ikke kan støtte sig på signifianten for den Andens kastration [S(Ⱥ)]. Enten fordi den ikke findes eller fordi den er blokeret og dermed uvirksom. Og eftersom det er netop S(Ⱥ) [altså sondringen mellem En og A] der indfører forskellen mellem intension og extension og alt hvad deraf følger, ja så har dens fravær (som regel først og fremmest dynamisk-funktionelt) symptomatiske følgevirkninger som besværliggør livet for den enkelte og/eller sine omgivelser.

Derfor siger jeg også, i forlængelse af Lacan, at hvad det perverse subjekt foretager sig er at byde sig selv som objekt for den Andens nydelse, på bekostning af den falliske nydelse. Dvs., —det er en anden måde at sige det på— på bekostning af signifikansens rekursivitet.

[29] [Der er altså hverken en subjektiv eller objektiv produktion — jf. genitiven, men også forholdet mellem intensionen og extensionerne i det hele taget.]

XV

Vi må da indse at alle disse problemstillinger er mere komplicerede, mere sammensatte, end som så. For det vi egentlig står overfor, er ikke mindst et brud i dialektikken[30] … hvorfor jeg mener at der må være meget mere på færde, mange flere dualiteter på spil.

Vi har omtalt den der er mellem den *lille anden* og den *store Anden*, men dertil kommer, at vi må forklare os med hensyn til forbindelsen

- mellem *angsten* og *nydelsen*,
- mellem *affaldet* og *referenten*,
- om sammenhængen mellem *manien* og *melankolien*,
- mellem *mænd* og *kvinder* … osv.

XVI

I det hele taget forekommer det mig, at ved at studere de problemer som perversionen rejser, vil vi få mulighed for at begribe den aktuelle tendens ved den kapitalistiske ideologi som, så vidt jeg kan se, tilskynder unge mennesker til at skifte (biologisk) køn. Det er hvad jeg kalder *transgendrisme*. Jeg har skrevet en række tekster derom.

At *gender*-spørgsmålet er en affære der har med kapitalismen at gøre, er ganske tydeligt. For eksempel her i Frankrig er der blevet udsendt statslige bekendtgørelser til samtlige skoler, med henblik på håndhævelsen —i frihedens navn— af *retten* til at skifte køn.

Vanskeligheden for psykoanalysen i den forbindelse ligger i det forhold, at Freud selv går med på det i en vis forstand. Simpelthen fordi han tænker ud fra en sfærisk topologi.

Freud forenkler de logiske forhold der er på færde i og med det ubevidste, ud fra en forestilling om 'det indre' og 'det 'ydre'. F.eks.

Langt mere interessante er nemlig passagerne, overgangene, imellem dette 'indre' og dette 'ydre' (og det, i begge retninger). For det er dér dialektikken udspiller sig (eller ej …). Derfor vores interesse i kiasmen og møbiusbåndet. Dette er grunden til at jeg foretrækker at tale om sådanne sager, som en problematik der angår forbindelserne mellem intensionen og extensionen.[31]

Forbindelsen til kapitalismen ligger i den omstændighed, at imprædikativitetens rekursive grundlag underkastes prædikativiteten. *Voilà le capitalisme*.

---

[30] [ikke 'et dialektisk brud' —ikke nogen hegelianisme her, om den så giver sig til kende i marxologiske gevandter— med et brud i selve dialektikken — dette rejser selvfølgelig spørgsmålet om dialektikbegrebet hos Lacan, f.eks. i forbindelse med hans *ønskets dialektik*]

[31] [hvilket medfører, slet og ret, at man må forholde sig (allerede at kunne formulere dem er et skridt fremad) til de spørgsmål som det ubevidstes logik rejser.]

Kapitalismen er ene og alene prædikativ. Den er prædikativ i hvert fald siden starten af den XX. århundrede.

Diskussionerne vedrørende det prædikative [, inden for logikken,] foregik imellem Bertrand Russell, Henri Poincaré, Ernst Zermelo, Giuseppe Peano og andre. De lagde grunden til udviklingen af mængdelæren og den logiske positivisme (eller analytisk filosofi som man også kalder den) i det hele taget. En bestræbelse der ligger fuldstændig på linje med den kapitalistiske ideologi og dermed tingenes materialitet. Noget som, det er rigtigt nok, har medført videnskabelig og teknisk fremgang, det kan vi ikke benægte, men som med vilje tilsidesætter fuldstændig alt hvad der vedrører subjektet og det ubevidste.

Og lige så vel —i en videre forstand og som noget der direkte berører vores helt egen gesjæft— bekæmper alle de logikker, der tager højde for det imprædikative — altså alt det, som Russell og Poincaré kaldte 'paradokser' og 'onde cirkler' [*circulus vitiosus*].

Jeg vil ikke her gå ind på alle de imprædikative logikker der findes, det ville for alvor få os på afveje i forhold til vores ærinde lige nu ... selvom …

Men vi kan i hvert fald konstatere, at alle disse diskussioner handler om spørgsmål der angår orienterbarhed, afgørlighed, uafgørlighed, osv.

XVII

I en bog som nu er på trapperne (og som jeg regner med vil være ude til efteråret), forholder jeg mig for så vidt til sådanne spørgsmål med udgangspunkt i klinikken og patologien. Dér bliver sådan noget som *Mischung* og *Entmischung* (for at sige det med Freud, til at begynde med i *Jenseits des Lustprinzips*), dvs. sammenfletning og adskillelse, ganske relevant.

Lacan forholder sig til det ved hjælp af et ordspil. Han går fra *Libido Aushalt* (libidoens udelukkelse, holden ude — hvilket er virksomt ved perversionerne, men også kapitalismen) over til *Libido Haushalt* (libido husholdning).

Han er lige så vel interesseret i hvordan vekselvirkningen går fra husholdningen (dvs. jegdrifterne) over de seksuelle drifter (dvs. det *ikke-forhold* der organiserer den seksuelle økonomi), altså *Libido Aushalt*, kommer i stand. For når man afbryder libidoens forløb …

Men altså. Det er *interessen for tingene* der understøtter den 'jeg-opretholdende libido', som Freud kalder den. Det er interessen for tingene der sparker den seksuelle libido væk, hvilket er hvad perversionen faktisk viser … lige så vel som kapitalismen, som sagt.

Fetichismen er ikke kun et spørgsmål om forholdet mellem *kravet om at onanere* og *forbuddet mod at onanere*, det er også noget der angår en økonomi. Dvs., ifølge mig, et reelt anliggende, noget der har med det reelle at gøre og som vedrører subjektets eksistens — hvilket vil sige den falliske nydelse og de seksuelle drifter.

Heraf vores interesse i fetichens mellemværende i forbindelse med den Andens nydelse og jegdrifterne. Her må vi huske på sondringen, som jeg mener er afgørende at foretage, mellem *dødsdriften* og *den faktiske død*.

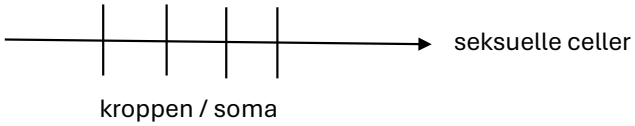
Dødsdriften er eksistensen, simpelthen. Og vi er nok enige om at Freuds betegnelse herfor ikke er den allerbedste. Men dertil kommer den forvirring der består i at sige at denne dødsdrift (eksistensen, som sagt) skulle have noget med perversionen at gøre.

Jeg vil snarere mene at det er jegdrifterne (dvs. døden) der er på færde i perversionen.

Freud genoptager Weismanns skema [i *Hinsides lystprincippet*] hvor der er noget udødeligt der går igen i form af de seksuelle celler, alt imens kroppen forgår. Hvis der skulle være en dødsdrift, så må den netop være denne udødelige størrelse.

Libido Aushalt

Libido Haushalt

Det giver os en hel udredning af subjektets spaltning, som derved bliver aldeles variabel. Derfor må vi være opmærksomme på, at Freud —i sin tekst om *Jegspaltningen*, igen— udtrykkeligt siger, at det fetichistiske subjekt ikke kan andet end at skulle betale begge steder: både når han adlyder kravet og når han adlyder forbuddet. Subjektet identificerer sig med disse to sider.

Og dermed står vi nøjagtigt det samme sted vi var inde på lige før, da vi talte om libidoen i *Aushalt* eller *Haushalt* tilstand …

Haushalt henviser til husholdning, hvilket på fransk [og dansk … og tysk jo] henviser også til spørgsmålet om 'holdning' og om hvordan man 'holder sig selv oppe' (kroppen, etc.) … [i kraft af moralen, standpunkter … ønsker]

*

Spørgsmål vedrørende det første skema:

— Om sadistens og masochistens forhold til objektet « *a* » i dets to versioner — som *agalma* og *abjekt*.

Svar:

Sadisten befinder sig i en gunstig position. Og objektet « *a* », som agalma, er også i en gunstig position. I den fortand er sadisten produktiv.

Eftersom Lacan foreslår

- at objektet « *a* » ikke er at betragte som ønskets objekt, men snarere som årsagen til ønsket,

og

- at det sadistiske subjekt identificerer sig med objekt « *a* »'s agalmatiske værdi,

ja så må vi sige at sadisten bestræber sig på at producere —give eksistens til—den store Anden som ikke spaltet. Det sker ved først at frembringe angst hos den lille anden og dernæst nydelse hos den store Anden.

For masochistens vedkommende er det omvendt: i og med at den identificerer sig med « *a* » som 'ønskets objekt', mister masochisten det symbolske aspekt ved [ønskets] årsagssammenhæng.[32] I den forstand er masochisten mindre produktiv end at han er produceret.

Han produceres af den lille andens [næstens] nydelse, og derfor fremstår masochisten som affald. Af samme grund har vi også med et 'holdningsspørgsmål' at gøre, for det gælder om at holde sagerne på rette vis, om jeg så må sige, da et sådant objekt tages og smides væk.

Masochisten tilbyder sig altså som objekt for den lille andens nydelse og fra den position fremprovokerer han den store Andens angst.

Det væsentlige lige her er at anskue hvordan sadismen og masochismen er beslægtet på samme måde som *agalma* og a*bjektionen*. Dermed skulle vi kunne få indsigt i arten (og betydningen) af den kiasme der organiserer relationen mellem den lille anden og den store Anden, og om *det mærkelige greb som angsten har på nydelsen*.

Lacans seminar om « Angsten » er helt sikkert afgørende, på grund af den omdefinering han dér foretager med hensyn til objektets « *a* »'s status.

[32] [ved at reducerer « *a* » til ønskets objekt, tilsidesætter den altså « *a* »'s værdi som ønskets årsag.]

Rene Lew

Seminar med København om perversionerne (2)
den 10. oktober 2025.

Jeg vil begynde med at besvare to spørgsmål, som jeg har fået stillet siden sidst. Jeg vil behandle dem i den rækkefølge de ankom.

Det første spørgsmål kommer fra Osvaldo Cariola, som beder mig om at præcisere noget, jeg sagde sidste gang. Nemlig at hos den perverse fungerer fantasmet ikke korrekt (jeg siger det på min måde, for Osvaldo mener snarere at have hørt, at der ikke er noget egentligt fantasme i perversionen, hvilket ikke er det samme).

Dette giver mig mulighed for at genoverveje hvad Lacans seminar om »Angsten« bringer med sig. Jeg vil forsøge at følge det skridt for skridt, selv om jeg ikke er sikker på, at jeg vil kunne forholde mig til alle de forhold Lacan kommer ind på, i løbet af de tre gange vi har afsat. På den anden side nytter det jo heller ikke noget at komprimere for meget eller gå for hurtigt frem.

*

I det væsentlige forsvarer jeg antagelsen om, at alle patologier, herunder også perversionerne, er udtryk for en afdialektisering af vekselvirkningen mellem funktionen i intension og funktionen i ekstension.

intension ⇄ ekstension

Idet vi følger Frege, kan vi definere funktionen i ekstensionen, som 'blot' en funktion i intension der tager sig selv som objekt.

intension ⇄ objekt

I patologien er dialektikken mellem funktion og objekt skævvredet, idet der sker en begunstigelse af objektet på bekostning af funktionen.

intension ⇸ objekt

Det er denne afdialektisering, som jeg kalder det, der gør situationen patogen.

For at sætte tingene i perspektiv, lad mig præcisere at:

- i psykosen er der et radikalt brud (en spærring) mellem funktionen og objektet;
- i neurosen opfører subjektet sig, som om [*als ob*, siger Freud] det var i samme position som den psykotiserede, uden at det dog er tilfældet, og
- i perversionen præsenterer subjektet sig selv som objekt, ved at tilsidesætte hvad funktionen står for, i intensionen — blandt andet på bekostning af det, som jeg har tendens til at betragte som *primær narcissisme*.

For at besvare Osvaldos spørgsmål mere præcist må jeg tilføje: fantasmets reelle aspekter overtager i perversionen hele det subjektive felt. Derfor mener jeg, at man skal se nærmere på Lacans matheme derom, det vil sige: det spaltede subjekt S, romben ◊ og objektet *a*.

$$(\$ \lozenge a)$$

I dette matheme er der en interversion (ombytning) mellem subjektet og objektet. Jeg kalder det, for mit vedkommende, en dialektik. Men det kan også fremstå som *littoral,* en kystlinje.

$$[(S_1 \rightarrow S_2) \rightarrow a] \rightarrow \$\}$$

Det vigtige er, at det, der forbinder dem, er den spaltning der karakteriserer de to. Freud talte allerede om *subjektets spaltning* [*Die Ichspaltung im Abwehrvorgang* (1938)]. Lacan taler om *objektets spaltning* ({*clivage de l'objet*}, se f.eks. side 842 i *Écrits*). Fantasmets interne forbindelser, dem romben skriver, vedrører netop denne spaltning. En spaltning, der altså genoptager signifiantens kløvning {*refente*}.

Denne spaltning indvirker fortsat via de troper, der muliggør en genartikulering af signifianten, så den vedbliver med at generere betydninger {*significative*}; dette sker via

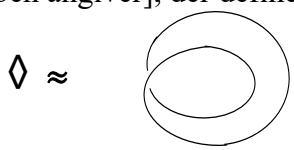
objektet »a«'s metonymier

og

subjektets metaforer.

Romben ◊ har således en afskærende funktion. Akkurat den afskæring {*coupure*}, der både spalter subjektet og får objektet »*a*« til at virke som mangel.

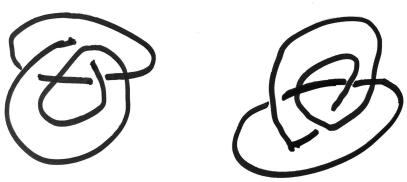
Lacan præciserer alt dette i løbet af seminaret. Derfor, men også for at foregribe slagets gang —for jeg ved ikke, om jeg får tid til at uddybe det— skal man helt sikkert være opmærksom på sondringen mellem, for eksempel, *ønskets objekt* {l'objet du désir} og *det objekt, der forårsager ønsket* {l'objet cause du désir}. Dertil kommer den lov, der organiserer en sådan sammenhæng, i henhold til hvad jeg kalder *funktionen fader* [som er altså noget andet end 'faderfunktionen' i, lad os sige, psykologisk forstand]. Man skal derfor tage højde for, at det er netop denne afskæring {som romben angiver], der definerer Møbius-båndet.

Derfor er det passende at repræsentere den nævnte *rombe* med den kant der er karakteristisk for Møbius-båndet. Lacan foreslår at sætte dette »indre ottetal«, som han kaldte det, sammen med en cirkel. Dette giver os en såkaldt Whitehead-knude [til minde om J. H. C. Whitehead, 1904-1960, der opdagede den].

Det særlige ved denne knude ligger i, at dens elementer kan byttes om, i den forstand at de bevarer deres plads øverst og nederst for hvert af dem, samtidig med at de 'skifter form': det, der var et »indre ottetal«, bliver til en cirkel, og cirklen bliver til et »indre ottetal«.

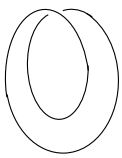

Interventionen [som det hedder i topologien] mellem subjektet og den anden vises dermed ganske tydeligt. Og dialektikken heri er, at de to faktisk er identiske. For både subjektet og den anden er troper. Valget af de to stilfigurer —to diskursive sammenhænge— der her er tale om [altså metaforen og metonymien], bringer betydningen i spil som omsmeltet {*re-fondu*} (jeg vil snarere sige: på rekursiv vis). Vi har altså at gøre med en ækvivalens der kommer i stand i kraft af forskellen. Det *lille »a«* og det *overstregede* S er på én gang ækvivalente og modsætter sig hinanden på samme tid.

$$(\not{S} \lozenge a)$$

$$(a \lozenge \not{S})$$

Her må jeg lige springe ind i noget som Lacan mange år efter kom ind på [fra seminaret om « Angsten » (1962-1963) til seminaret « Encore » (1972-1973) er der rigtigt nok ti års afstand], men som også omhandler dette spørgsmål om ækvivalens gennem modsætninger. Thi problemet vedrørende *ikke-forholdet* mellem mandens og kvindens kønspositioner [jf. Lacans berygtede 'Il n'y a pas de rapport sexuel'], er lige præcist af samme art. For når jeg står over for et snit {coupure}, ja så står jeg også midt i en funktion af *ikke-forhold*. Derfor forsvarer jeg tanken om, at disse *ikke-forhold* i al almindelighed også må betragtes som dialektiske relationer. Ækvivalensen hænger sammen med den omstændighed, at snittet rammer både subjektet og den Anden [— de er altså fælles om lige præcist dette: deres spaltning].

Nuvel, og for at vende tilbage til vores sager her. Problemet med perversionen er imidlertid, at subjektet projicerer dette spaltende snit udad til. Hvilket medfører, som allerede påpeget, at objektet »*a*« kommer til at optage hele det subjektive erfaringsfelt, ved enten at fremstå som *affald* (sidste gang talte vi om ›abjekt‹) eller som *agalma* (et begreb, Lacan finder i Platons *Symposium*), det vil sige et ret hypnotisk objekt.

Vi skal huske på, at selv om Lacan havde talt om objektet »a« inden da, er det i seminaret om »Angsten«, at han definerer det allerbedst (på nettet kan man finde en meget god artikel af Jean Allouche, der tager fat på alt dette). Det er rigtigt, at Lacan også lader dette objekt strande i spejlingens blændværk, hvor subjektet er nødt til at tage hensyn til det billede, den Anden præsenterer for det som værende dets eget. Det er nu ikke nødvendigt ligefrem at have et spejl for at blive viklet ind i det; det er nok med den Andens blik, det vil sige, i barnets tidligste opvækst, moderens blik eller en moderlig pendants.

Der findes en række termer som sikkert og vist deltager i fremmedgørelsen, uanset dens udformning. Lacan præciserer dem egentlig ikke på systematisk vis [han taler blot om 'alienation', 'subjektets alienation' og lignende], men han vender tilbage til emnet adskillige gange i flere seminarer, så vi kan godt danne os et indtryk af hvad det er han tænker derom.

- Mest tydelig er han vel i seminaret om *De fire grundbegreber* [Sem. XI, 1964], hvor han gennemgår signifiant-relationen som ordnede par ($S_1 \rightarrow (S_1 \rightarrow S_2)$). Det er hvad jeg kalder *symbolsk alienation eller fremmedgørelse*.
- Men usammenligneligheden mellem den store Anden og det lille *a* (som Lacan taler om i *La Logique du fantasme* [Sem. XIV, 1966-1967]), kan lige så vel skrives som et ordnet par: (Un → (Un → *a*)). Jeg taler i så fald om som *reel fremmedgørelse*.
- Og så er der selvfølgelig *den imaginære fremmedgørelse* som udspiller sig i og med spejlstadiet, via billedet af objektet « *a* », og er en forudsætning for det billede, subjektet får adgang til som *i(a)*. Jeg vil mene at dens dialektik afhænger af hvad Lacan kalder « den Andens kastration », altså den signifiant, som spalter den Anden.

Både S_1, *En* og S(Ⱥ), er forskellige implementeringer af fallossen — altså **Φ**, den symbolske fallos. I min læsning af Freuds begreber er fallos en *Repräsentanz* — en repræsentans af driften, 'noget' der er både konstituerende og iboende for driften. Derfor kan fallos, for mig at se, kun tænkes som et snit der skærer igennem. For eksempel i form af sondringen mellem *nærvær* og *fravær*, som netop Faderen —nærmere bestemt: funktionen fader— indstifter. Som fallisk, er dette snit, efter min mening, rekursivt (hvilket er det samme som at sige: Det består af lutter hypoteser).

Med andre ord: det tomrum som det falliske snit producerer, kan der kun redegøres for ved hjælp af hypoteser.[33] Den pågældende rekursivitet udfolder således sin virkning i

[33] [hypoteser som på den måde lader denne tomt blive beboelig (det er hvad udtrykket « *vide operative* » —'virksomme tomme'— som René Lew anvender kan læses som), ved at udvide og kvalificere det, så at sige. Men det har selvfølgelig den omkostning for subjektet, at det må underkastes signifiantens lov. Det er hvad Freud kaldte « kastration ».]

sammenspillet mellem intension og ekstension under imprædikative former — hvorfor jeg opfatter denne imprædikativitet som et yderligere snit {coupure seconde}. Det er dette andet [eller fordoblede] snit der producerer objekterne, som per definition vil være prædikative.

Dette giver os et nyt ordnet par:

(rekursivitet → (imprædikativitet → prædikativitet))

Det er et ordnet par, fordi rekursivitet og imprædikativitet har samme betydning, men fungerer forskellige steder i strukturen.

Mit udgangspunkt er altså, at perversionen karakteriseres ved det forhold, at prædikativiteten tager overhånd og blokerer for alt hvad der kan have med rekursiviteten og imprædikativiteten at gøre.

Og eftersom jeg mener, at kapitalismen først og fremmest udvikler en prædikativ ideologi, bringer det os tilbage til de overvejelser vedrørende kapitalismens perversion som Marx gjorde sig, for eksempel i forbindelse med 'varefetichismen'. Her er vi egentligt ikke langt væk fra hvad Freud omtalte (i *Jegspaltningen* [1940e]), som den fetichistiske fundering ved enhver perversion. Men det er også her, at sagen kompliceres. For Freud gør os udtrykkeligt opmærksom på, med rette, at subjektet i så fald må »betale på begge sider«, som han udtrykker det.

Ved at underlæge sig drifternes krav om tilfredsstillelse på trods af risikoen for kastration, accepterer subjektet den for så vidt i en dobbeltbinding. Subjektet underkaster sig derved *pligt* og *forbud* på én og sammen tid, og søger at løse den afdialektisering der dermed opstår *[fordi at skulle indfri begge dele samtidig er modsætningsfuldt]*, ved at fastlåse strukturens to poler —funktionen i intensionen og objektet som funktion i ekstensionen— gennem tingsliggørelse. Ved at »betale på begge sider« erkendes ikke desto mindre, at det er den samme funktion, der virker både i intensionen og i ekstensionen. Simpelthen fordi den pågældende funktion ikke er andet end signifikansens organiserende indvirke på signifiantkæden. Altså den falliske funktion.

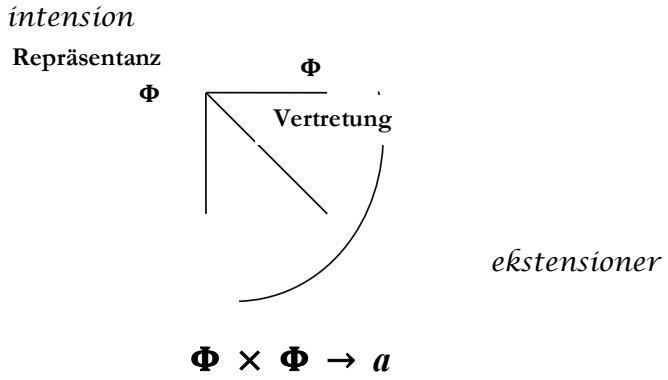
I perversionen giver subjektet sig ganske vist hen til denne falliske funktion, men på betingelse af at omsætte den til et objekt. Således fetichen. Dette forekommer at være i modstrid med hvad jeg ellers hævder vedrørende perversionen, nemlig at vi dér har med en objektivering af prædikativ art at gøre. Men at 'betale på begge sider' modsiger ingenlunde det forhold, at det er objektets prævalens der hersker. Den omtalte procedure understøtter det endda, på bekostning af signifikansens funktionelle grundstruktur, som er i intensionen.

Jeg har fundet et udtryk hos Freud —»*Schonung*«, der betyder »at lægge på hylden«, »at lægge til side«— som, på trods af at det slet ikke anvendes i den henseende, kan hjælpe os med at forstå det, der interesserer os her. Jeg har fundet det fem eller seks gange hos Freud. Det forekommer mig at være det mest passende udtryk til at betegne det forhold, vi her forsøger at indkredse. For det, der sker i perversionen, er netop en form for tilsidesættelse af funktionens intensionelle aspekter til fordel for lutter ekstensioner.

Ved adskillelsen af objektet »*a*« —som Lacan, som vi har set, sætter lig med manglen; mere præcist: lader derved anskue manglen som et objekt— … når objektet »*a*« fjernes fra dets intensionelle fundament fører det uvægerligt til perverse tilstande. For eksempel til den forbandelse der omslutter *Cotard- syndromet* (et negationssyndrom, hvor subjektet oplever sig som både død og ikke død på een og samme tid), når objektet »*a*« tingsliggøres.

Anskueliggørelsen af sådanne forhold kræver at jeg må minde om, hvordan en sådan konstruktion kommer i stand. For at gøre det må vi genoptage en del af det modale kvadrat —et modalt kvadrat, som ikke er andet end en udfladning af en borromæisk knude— hvor den falliske funktion kun repræsentere det virkende tomrum {*le vide opératoire, Φ*}. Hvilket penissen, son fallossens legemlige repræsentant, fremfører ret klart: for det udslagsgivende i dette tilfælde, om jeg så må sige, er mindre dens opsvumlen end dens falden sammen. Det er altså løftet (der loves noget) der er det afgørende. Og derfor svarer den falliske struktur ganske nøjagtigt til Freuds *Repräsentanz*-problematik.

I overgangen hen til det ekstensionelle objekt — det vil sige: i passagen fra den intensionelle repræsentans over til det ekstensionale objekt via det, Frege kaldte *Vertretung* (som er helt synonym med *Repräsentanz*), kan genkendes forskellige operationer, hvor produktutet af snittet indvirker på sig selv, det tomme indvirker på sig selv, etc., kort sagt: produktet af fallossens virke på sig selv (hvilket, til syvende og sidst, og i alle tilfælde, betyder: produktet af *Repräsentanz'*ens vekselvirkning med *Vertretung*'en — dvs. med 'sig-selv', som sagt, men på forskellige niveauer), indebærer objektet « *a* » (jeg siger « indebærer » objektet og ikke « er lig med » eller andet, for det angår ikke en matematisk operation).

Således mener jeg 'snittet' må anskues. Den falliske funktion hører til snittet, objektet »*a*« lige så. I det sidste tilfælde fremstår det dog som effektueret.[34]

Men når perversionen ser bort fra det intensionelle grundlag, bliver objektet »*a*« konsistent, ja, konkret. Som penis. Herunder moderens penis, som voyeurismen og ekshibitionismen håndhæver. Og dermed mister objektet »*a*« sin falliske kvalitet i det, jeg her vil kalde

[34] [I intensionen fremgår det som hypotese, i ekstensionen som fuldført.]

den *funktionelle påmindelse* {*rappel fonctionnel*}. Tingsliggørelsen af »*a*« medfører, at den falliske kvalitet der er til stede i objektet som funktionel påmindelse, mistes.[35]

Således kan vi udmærket forstå de tilfælde af priapisme, hvor penissen er i konstant erektion (turgescens), uden detumescens. Det er det, man finder i en stor del af pornografiske film. Ganske vist på forskellige måder, men...

I morges blev der sagt i nyhederne, at der var 40.000 mindreårige, der prostituerede sig i Frankrig. De bliver stadig yngre (det starter ved 13 årsalderen). Det siger sig selv at perversionen ikke ligger hos disse unge, men hos de mennesker, der udnytter dem. De klæder de mindreårige ud på forskellige måder: som kaniner, i pyjamas osv. Man interviewede en 17-årig pige, der var begyndt som 15-årig. Men det er ikke antallet, der er afgørende. Det afgørende er, at der findes en industri, der udtænker og organiserer det hele. En perversionsindustri. Simpelthen. Jeg tror, at dette også belyser kapitalismens greb på seksualiteten.

Nu kan vi vende tilbage til Osvaldos spørgsmål. Vi kan ikke have at gøre med forestillingen om en ren og skær identitet, [om et sammenfald 1:1 så at sige]. Alene det snit der adskiller subjektet og objektet »*a*«, umuliggør dette.

Subjektet metaforiserer hvad Lacan kaldte *den rene signifiant-relation*. Subjektet må nemlig, ifølge ham, defineres som *signifiéen for den rene signifiant-relation*. Men dette er altså lige præcist hvad perversionen taler imod. For perversionen lader objektet »*a*« erstatte subjektet — hvorfor, ovenikøbet, objektet »*a*« også mister sin metonymiske kvalitet. I den henseende har vi altså ikke længere at gøre med et fantasme i egentlig forstand. Jeg er begyndt at behandle dette emne og vil vende tilbage til det i detaljer, hvis jeg får tid.

Hvad angår den fetichistiske struktur af objektet »*a*« i sadismen, er det værd at bemærke, at selv om dets agalmatiske værdi begrænses derved, transformeres det ikke nødvendigvis til affald lige med det samme. Det modsatte gælder for masochismen. Objektet »*a*« ender dog under alle omstændigheder med at erstatte subjektet, for derefter at blive til affald. Det er i denne forbindelse, når objektet erstatter subjektet, at Lacan omtaler objektet »*a*« som en »sort fetich«. Da er det subjektet selv der giver sig til kende som rent og skært objekt.

Sadismen eller masochismen tingsliggør altså subjektet. Det er tydeligt i masochismen, hvor subjektet fremstår som et stykke affald, som i yderste konsekvens —i melankolien for eksempel— må smides ud af vinduet. Dette understreger forbindelserne mellem melankolien og masochismen. Men det peger også på, *mutatis mutandi*, sadismens deltagelse i manien. Der er en åbenlyst sadistisk komponent til stede, når subjektet bringes til at skulle købe alt, skaffe sig alt, bruge penge uden omtanke, gøre sig almægtig og i stand til hvad som helst.

---

[35] [Når ekstensionerne glemmer at huske deres intensionelle forudsætninger, da går *den funktionelle påmindelse* fløjten og derfor reduceres de, ekstensionerne, til rene og skære fakticiteter.]

I alle tilfælde er subjektet under disse omstændigheder forstenet og reduceret til et objekt — men dog ikke det samme objekt, som »a« står for.[36]

*

Jeg vil nu går videre til det andet spørgsmål. Vibeke Juels spørgsmål er måske lidt mere kompliceret, fordi der er flere sammenflettede begreber, som skal udredes.

Til at begynde med må jeg præcisere, at jeg ikke mener at have talt om »moderens sadisme«, sådan i al almindelighed. Jeg henviste derimod til visse mænds valg af homoseksualitet i forlængelse af et afdialektiseret billede af moderen. Her er der tale om et valg, hvilket Freud var på det rene med: valget, i disse tilfælde, om at elske det billede, der svarer til hvad subjektet selv synes at give sin mor, og som da så gives tilbage til ham. Et lignende fænomen finder vi i voyeurismen og ekshibitionismen. Det er baseret på et fantasme om moderens penis og forestillingen om at den er til at finde hos alle kvinder.

Vibekes spørgsmål gør opmærksom på en reel vanskelighed, med hensyn til at fastslå ætiologien ved de subjektive positioner af patologisk art.

Før i tiden mente jeg, at udelukkelsen af funktionen fader —enten som følge af den foreliggende faders fravær eller svigt, eller også fordi han måske blev fordrevet af moderen— kunne være årsagen til denne vanskelighed. Jeg hævdede da at denne omstændighed måtte —måske, for det er aldrig sikkert— ligge til grund for, at subjektet blev bragt i en psykotisk position.

Dette er dog en dårlig måde at præsentere tingene på. I dag mener jeg snarere, at intet af det, som subjektet gennemgår på grund af en dårligt organiseret subjektiv position, kan ske uden dets medvirken. Og hvad mere er: Uden at det selv fremkalder denne patologiske position. For man er altid ansvarlig for det, man sætter i værk. Også når det er ubevidst.

Jeg hævder altså nu, at subjektet altid deltager aktivt i den subjektive position det indtager. Inklusiv i autismen. Hvilket vil sige, at hvis vedkommende kommer til at indfinde sig i denne konfiguration, kan subjektet godt —navnlig inden forstening— komme ud af sin autisme. Men det er rigtigt nok at han også kan vælge at vende sig mod patologien. For subjektet kan give efter for den patologi som den Anden tilbyder, det er sandt, især den Anden der indgår i en moderlig rolle. Men selv dette er i sidste ende meget relativt. Jeg mener: det kommer an på konteksten.

I værste fald og under alle omstændighed er det via denne »given efter« for patologien, at man synker ned i den. For eksempel er det lettere at være paranoid end at befinde sig i et neurotisk univers, man har svært ved at forstå. Det minimale eksempel på psykose, jeg sædvanligvis henviser til, er *den morbide realisme*, der karakteriseres ved kun at holde sig til

[36] [Fordi 'objektet »a«' karakteriseres ved at være prædikativt og imprædikativt på én og samme tid (gør altså rekursiviteten fortsat gældende), hvorimod det forstenede objekt som perversionen opererer med er lutter prædikativt.]

prædikative holdninger og tale om dem som de var etablerede sandheder. Det er i denne sammenhæng man må forstå Freuds udtalelse om at »Den delirerende elsker sin vrangforestilling som sig selv«.

Faktisk er allerede beretningen om Emma, et de allerførste analytiske eksempler Freud giver, i *Entwurf*, et godt eksempel på det, vi taler om her. For det er tydeligt, at Emma vælger at understøtte sine egne hysteriske symptomer. Det 'oprindelige traume', som psykologerne leder efter, er faktisk et valg, som subjektet har truffet. Og når jeg taler om valg, er det selvfølgelig et ubevidst valg, men subjektet deltager nu også i det ubevidste, det skaber. Dette må vi understrege: subjektet er ikke bare genstand for sit ubevidste.

Derfor er moderen ikke mere skyldig end det pågældende subjekt selv.

Men det er klart, at alle de faktorer, der spiller ind i en persons liv, har betydning. Freud selv minder os om, for eksempel, at Ødipus ikke er alene om at organisere overjeget; den sociale ideologi —det, han omtaler som *Kultur*— deltager deri lige så meget.

I forlængelse af Vibekes spørgsmål, som ikke præciserer, hvilken form for narcissisme hun taler om, må jeg bemærke, at den primære narcissisme er absolut nødvendig, og at jeg ikke på nogen måde opfatter det som noget negativt.

Dette er for mig at se indlysende. Man har da aldrig set nogen, hvis vrangforestillinger angiver ham som et dyr, en plante eller et objekt. Det er ikke som i »galningehistorierne«. Man begynder ikke at frygte høns, fordi man tror, man er et korn eller noget lignende. Det findes simpelthen ikke.

Den sekundære narcissisme, også kaldet »spejlbilledets narcissisme« ({*narcissisme spéculaire*} som svarer til det, man i en utilstrækkelig fransk oversættelse omtaler som 'idealjeg'), betragter jeg til gengæld som noget, der altid er lidt mistænkeligt, fordi det kan afgjort føre til patologien. Idealjeg'et er altid objektiveret i det imaginære ved hjælp af billeder. Sekundærnarcissismen er altså potentielt tingsliggørende, hvorimod primærnarcissismen er rent funktionel.

Eller sagt på en meget jordnær måde: Sekundærnarcissismen er det billede, et individ giver af sig selv. Vedkommende opfatter det som sit eget, men er i virkeligheden en assimilation af det billede, den Anden regelmæssigt præsenterer for ham som hans eget.

Man kan i den forstand altid ændre sit image. Og modebranchen er jo lige ved hånden for at gøre det lettere (også når man sætter sig for at modsige den). Derfor skelner Freud i sin *Introduktion til narcissismen* (1914), mellem forskellige typer narcissisme, især den, han kalder *Verliebtheit*, der svarer til en narcissistisk kærlighed, og som karakteriseres ved at gå fra sekundær narcissisme til primær narcissisme. Efter min mening er det netop denne narcissisme, primærnarcissismen, der sædvanligvis opfattes forkert.

Med dette *in mente* svarer jeg på Vibekes bærende spørgsmål således: Perversionen sætter akkurat den primære narcissisme til side.

For nu at kunne forholde mig til de spørgsmål, Vibeke stiller i slutningen af sin tekst, må jeg opstille en tabel med mindst to kolonner, hvor vi på den ene side anfører funktionen i intensionen og på den anden side, og klart adskilt, objektet i ekstensionen. Det siger sig selv at forbindelsen imellem disse koloner helst må være dialektisk.

funktion	**objekt**
intension	ekstension

For ved enhver patologi står vi over for en forbindelse, der er mislykket og som i hvert fald ikke er dialektisk. Jeg må derfor minde om de freudianske termer, jeg bruger til at aftegne de forskellige typer brud på dialektikken som patologien kan være udtryk for.

- ved psykosen er det en *fiksering* på ekstensionerne der skaber problemer. Dette kan ske på forskellig vis, hvorfor vi også ser forskellige typer psykoser.
- lige så gennemgribende ramt er man ikke ved neurosen, fordi det er *stase* snarere end fiksering der er på færd, denne kan være besværlig nok men karakteriseres ikke med den forstening som psykosen ellers kan udvise. Jeg bruger derfor gerne Freud begreb *Stauung* (trængsel, stagnering) for at tale om disse tilfælde.
- og af samme grund taler jeg om *Schonung* (værn, beskytte, at skåne ved at holde på afstand), i forbindelse med perversionen, for at angive hvordan intensionen holdes på afstand (ignoreres ligefrem) til fordel for ekstensionerne.

Når patologien vælges, fanges subjektet i en afdialektisering, der ikke tager hensyn til alle de bestanddele, strukturen indbefatter. F.eks. negationerne, hvor *diskordansen* (uoverensstemmelsen) systematisk tilsidesættes til fordel for *forklusionen* (udelukkelse)[37].

funktion	**objekt**
intension	ekstension
diskordans	forklusion

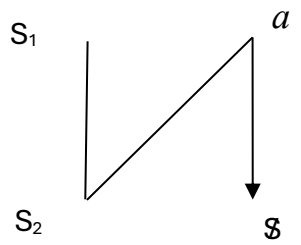
Når diskordansen således ikke længere fungerer —som for eksempel ved skizofrenien— træder den i stedet frem på forklusionel vis i klinikken. Det betyder, at den diskordante funktion i sig selv ikke tages i betragtning, men videreføres til det reelle. Og det samme gælder for snittet, som i princippet skal skabe passage, ligesom Freuds ›kontaktbarrierer‹, men som mislykkes og derfor bliver en ren og skær barriere. Bleuler kalder det *Sperrung* på tysk. Denne spærring forekommer også i skizofreniens klinik, men er uden tvivl til stede ved alle sådanne former. Hvilket vel må kunne optegnes.

[37] [spørgsmålet om forbindelsen mellem de *diskordantielle* og *forklusive* negationer i det franske sprog er noget som Jacques Damourette og Edouard Pichon har studeret. Lacan var meget opmærksom på det.]

funktion	**objekt**
intension	ekstension
diskordans	forklusion
snit	passage
Spaltung	Sperrung

Hvad strukturen angår må jeg starte med at minde om konteksten, før jeg går videre med den påbegyndte tabel. For mit vedkommende tager jeg ikke del i den del af den psykiatriske nomenklatur hvor man går ud fra at der skulle gives nogle differentierede strukturer: psykotisk struktur, neurotisk struktur, pervers struktur. Jeg forsvarer derimod ideen om, at der kun findes én struktur, nemlig signifiant-strukturen, hvis ærinde er at gøre det muligt for subjektet at indskrive sig i den. Dette er en præmis vi ikke må glemme.

Og med hensyn til den nævnte signifiant-struktur som psykoanalysen tager udgangspunkt i: Studiet af de diskursive sammenhænge den afstedkommer —de fire diskurser som nu er velkendte, men som jeg skriver på en anderledes måde end hvad Lacan gør…

— indebærer at forbindelsen

$$\mathbf{S_1 \rightarrow S_2}$$

først anskues metonymisk (som objekt) og derefter metaforisk (som subjekt).

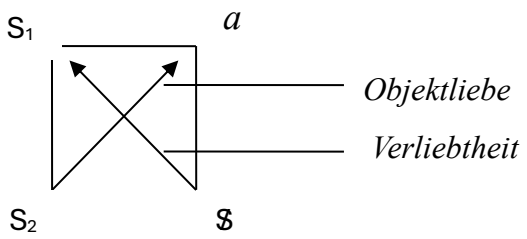
Det giver os, som sagt, sekvensen

$$\mathbf{[(S_1 \rightarrow S_2) \rightarrow \mathit{a}] \rightarrow \$\}}$$

som er udelelig (i den forstand at den hverken kan afbrydes eller ændres i sin rækkefølge), selv om der i de nævnte diskurser vil forekomme variationer (men ikke inden for selve sekvensen). Fire opstillinger, ikke flere — da Lacan forsøgte at bestemme videnskabens og kapitalismen respektive diskurser, blev han nødt til at ændrede sekvensen. Han kom ikke særlig langt med det. Det holder simpelthen ikke.

Vi kan nu se på hvordan Freud placerer narcissismen og kærligheden i det skema jeg udarbejder. Den omstændighed, at subjektet kan, på den ene side sigte mod objektet (den »Objektliebe« ... som ganske ubegavet oversættes til fransk med »kærlighed til objektet« — det

er simpelthen ikke fransk) og på den anden side den narcissistiske kærlighed (altså »die Verliebtheit«).

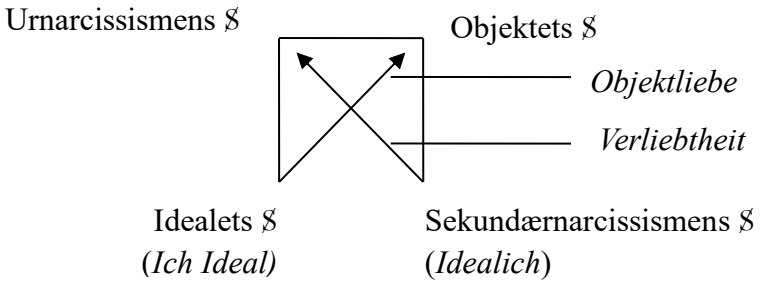

Således subjektets struktur.

Det ændrer dog ikke på, at subjektet alligevel antager forskellige fremtoninger, afhængigt af de poster, det indtager i strukturen.

Der er altså på den ene side

- *et subjekt for den primære narcissisme*, som indoptager faderens billede (fader-der-siger-nej; lovens fader osv.), og så er der også
- *det spejlende subjekt,* som danner grundlaget for *den sekundære narcissisme*. Dertil kommer
- *det subjekt, der baseres på idealet*, altså subjektets ideal. Og endelig
- *det objektaliserede*[38] *subjekt*.

Det, vi har med at gøre, vedrører altså spørgsmålet om hvordan

- *subjektet bygger en unik struktur op*, hvor
- det kan indtage *forskellige pladser*,
- alt efter de *foretrukne poster, det vælger at besætte*, hvorefter
- det så fremstår på den ene eller den anden måde, herunder eventuelt patologisk.

Men denne konstruktion kan alligevel mislykkes. Således autismen.

[38] [objektiveret, objektaliseret, tingsliggjort, …]

Mens subjektet for den primære narcissisme er subjektet for enheden {*l'unarité*[39]}, har alle de andre subjektive former at gøre med henholdsvis den reelle Anden, den imaginære Anden og den symbolske Anden.

Subjektet, som fra rekursiviteten går over til variable prædikative former (reel, imaginær og symbolsk), bliver da også objektiveret på forskellig vis. Man skal derfor være klar over, at det ikke kun er objektet «*a*», der er vigtigt i psykoanalysen. Det spekulære subjekt er også et objekt (nemlig det imaginære objekt, *i(a),* i spejlet). Og hvad subjektets ideal angår, ja så er det, det subjekt, der identificeres med signifianten (S_2 — men her må vi være uhyre omhyggelige, for i dette tilfælde drejer det sig om signifianten i lingvistisk forstand, hvilket Saussure, i sin *Cours de linguistique générale,* definerer som værende strengt taget et objekt).

Så er det, at man må spørge sig selv, hvordan subjektet egentlig formår at konstruere verden (det er et tema, jeg vil uddybe i morgen i et oplæg til Lysimaque-møderne, med udgangspunkt i spørgsmålet om intuitionens former hos Kant – noget der er virkelig godt beskrevet i Rudolf Eislers *Kant-Lexikon*, hvor det er på en måde ligetil). Det handler i hvert fald om en formodning, hvor subjektet konstruerer sin verden med afsæt i primærnarcissismen. Dette giver os

- en verden af objekter i det reelle,
- en verden af billeder og
- en verden af ord

som må finde ud af at samarbejde så at sige. Jeg kan godt lide denne opstilling fordi det giver os et ordspil. Hvis man (på fransk), taler om *Objet* {objekt}, *Image* {billede} og *Mots* {ord}, får man nemlig »MOI« (mig).

Det er hvad det er. Mere afgørende er selvfølgelig at indse, at det tager subjektet et stykke tid at gå fra *tomhed* til objektet *Een*.

fra Ø til 1

for hvad der er på spil, er ikke mindre end spørgsmålet om identiteten mellem Een og nul.

Thi så længe subjektet ikke har udarbejdet denne verden af ekstensionelle objekter, har det ikke midlerne til intuitivt at kunne forstå verden (intuition her i Kants forstand, selvfølgelig). Derfor eksisterer verden ikke rigtigt og subjektet kan heller ikke stille noget op med den. Som minimum er der tale om en aggressiv verden. Alt kan være aggressivt: lugte, billeder, lys, lyde, berøring, mad osv.

Det er på denne baggrund jeg hævder, at autisten forbliver forskanset i en tilstand af ikke-operativ subjektivitet. Ikke fordi primærnarcissismen ikke er til stede, men fordi han hverken opbygger en verden, en sekundær narcissisme eller noget af det der skal til i ekstensionel henseende. De patologiske eftervirkninger er blot forvrængede udkast til udarbejdelse af den pågældende struktur. Forvrænget vil her sige: ikke særlig effektiv. I en situation hvor det

[39] ['Enhed' gengiver jo ikke *l'unarité* fuldt ud. Den kunne vel sidestilles med det singulære. Det drejer sig i hvert fald om noget andet end 'Helhed'.]

netop handler om at bruge strukturen og, samtidig, redegøre for den.[40] Hvis subjektet ikke er i stand til at redegøre ordentligt for den, er det ikke nødvendigvis autisme, men det afstedkommer alligevel forskelligartede patologier og uhåndterbare måder at placere sig på i strukturen.

Herefter skulle det være tydeligt nok, at man er bedre tjent hvis man formår at få dialektikken imellem de fire poster i strukturen til at fungere. For hvis subjektet overvejende forskanser sig i en af disse positioner, vil vedkommende ikke kunne undgå at skulle have med [patologiske] symptomer at gøre. Lacan mente af denne grund, at det var bedre hvis man kunne opretholde et « ikke-synspunkt » {*non point de vue*} — hvilket jeg snarere har tendens til at opfatte som et « overordnet-synspunkt » {*hors point de vue*}, thi jeg forestiller mig at det drejer sig om et opretholde et synspunkt, der tager højde for alle de mulige synspunkter der måtte foreligge. Det gælder simpelthen om at tage hele strukturen i betragtning.

For hvis man giver forrang til et aspekt i strukturen på bekostning af de andre, forårsager det symptomer. Og hvis jeg tilsidesætter den ene af strukturens poster til fordel for de andre, giver det også symptomer. Perversionen lader, for eksempel, ligge alt hvad der har med intension at gøre, til fordel for en bestemt ekstensionel modus (eller to eller tre forbundne ekstensionelle modi).

Jeg har allerede nævnt flere sammenhænge hvori en patogen afdialektisering er på færde. Men dette gælder også når funktionen fader glemmes til fordel for en ren og skær prædikativ kønsbestemmelse som mand eller kvinde.

funktion	**objekt**
intension	ekstension
diskordans	forklusion
snit	passage
Spaltung	Sperrung
funktion Fader	Mand / Kvinde

Det kan også bestå af sadisme, men denne overlapper blot masochismen. I den forstand betragter jeg sadisme som blot en aktiv udgave deraf.

funktion	**objekt**
intension	ekstension
diskordans	forklusion
snit	passage
Spaltung	Sperrung
funktion Fader	Mand / Kvinde
sadisme	masochisme

[40] [Det er nok denne dobbeltbevægelse der er den allervanskeligste, fordi det indebærer at man må tage strukturen til sig, så at sige, dvs. tage ansvar for den — altså den subjektiveres, underkastes signifiantens love.]

En egentligt subjektiverende akt karakteriseres ved at åbne op for det symbolske, en *acte de passage*, ikke i at 'handle sig ud af det' {*passage à l'acte*}.

Det gælder altså om at opbygge og udfolde det symbolske. Der er derimod tale om *passage à l'acte*, i psykiatrisk forstand, når det symbolske netop ikke længere opretholdes og havner i ren og skær *acting-out.* Disse sidste må til gengæld betragtes som følgevirkninger af perversion.

funktion	**objekt**
intension	ekstension
diskordans	forklusion
snit	passage
Spaltung	Sperrung
funktion Fader	Mand / Kvinde
sadisme	masochisme
acte de passage	acting out

Perversionen giver sig til kende idet man går ud for at spise friske hjerner efter sin analytiske session, under påskud af, at analytikeren har verificeret pålideligheden ved de tekster, man har skrevet[41]. Det perverse derved ligger i det forhold at en idé om plagiat, som tydeligvis vedrører noget der angår den symbolske orden, aktualiseres i en handling der sidestiller denne symbolske idé om plagiering med objektet »hjerne«. Og når vi nu taler om ordet »hjerne«: jeg tror, at der er en lignende grundlæggende perversion i projektet 'neurovidenskaben'.

Der er mange flere ting der kan nævnes i den forbindelse. Det væsentlige ved alt dette er dog den overvejende dialektiske relation der udspiller sig mellem venstre og højre side af det præsenterede skema. Thi alle kan jo være lidt sadistiske eller masochistiske. Det afgørende er blot at det ene ikke tager overhånd over det andet.

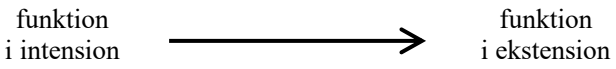
Jeg har stadig mange bemærkninger til Vibekes spørgsmål, vil ikke kunne nå dem alle sammen i dag, kan jeg se. Men i alt fald: til syvende og sidst er det dialektikken, der tæller. For når man elsker med nogen, er man helt sikkert lidt fetichistisk. Og så er der altid en vis sadisme og en vis masochisme på spil. Problemerne opstår når et element, som vi har set, bliver for dominerende, ja endda hegemonisk, i forhold til de andre elementer i udvekslingen. Det er det, jeg kalder afdialektisering. For der er generelt en kiasme, der fører fra en tilstand til en anden (sådan som vi har set i forbindelse med sadisme og masochisme, angst og nydelse, den lille anden og den store Anden osv.), som alt andet lige er en normal situation, så at sige. Det er først når overgangene går fløjten og der ikke er en cirkulation imellem posterne længere, når vi i stedet står over for fastfrosne positioner (angst, nydelse, lille anden, stor Anden osv.), at de perverse tilstande træder frem.

[41] [R.L. henviser til det tilfælde Lacan omtaler i bl.a. *Écrits*, ss. 393-398, se også siderne 598-600. Patienten frygter at have begået plagiat.]

Rene Lew
Seminar med København om perversionerne (3)
den 12. december 2025.

Til i dag[42] har jeg planlagt en ret skæv fremlæggelse. Det drejer sig for mig om at pege på perversionens grundbetingelse, uanset forskellighederne i den perverse symptomatologi.

Jeg tager udgangspunkt i forbindelsen mellem *funktionen i intension* og *funktionen i ekstension,*

dvs. på sammenkoblingen mellem *funktionen* og *objektet*. Og da jeg har en tendens til at tage Freuds overvejelser til mig og prøver at gå videre derfra, er det med afsæt i tanken om *komplekset*, navnlig *repræsentationskomplekset* (Vorstellungskomplex), som jeg støtter mig til. Jeg mener nemlig, at man må antage at der gives

- et *signifiant-kompleks* {complexe signifiant},
- et *bogstavskompleks* {complexe littéral} og et
- *objektkompleks* {complexe de l'objet},

og at det er til dette sidste kompleks Lacan har givet betegnelsen »*petit a*«.

Hvis jeg har tid, vil jeg sige lidt mere om det. Men hvis I foretrækker, at vi går tilbage til spørgsmålet om børns aggressivitet[43], så lad os gøre det. Det er vigtigt, at vi diskuterer dette.

[**Spørgsmål**:

— *Kan du sige noget yderligere om forbindelsen mellem det, Freud kalder "den polymorfe perversion" hos barnet og den egentlige voksenperversion?*]

Barndommens perversion indgår i barnets konstruktion af verden[44]. Og så længe denne verden ikke består af objekter, billeder, ord og sprog, vil barnet ikke kunne have nogen erindring om, hvad der er sket i hele denne periode. Derfor kaldes det, med god grund, 'infantil amnesi'.

Det tager mere eller mindre tid, ganske vist, men det forudsætter også, at barnet har adgang til et organiseret sprog. Jeg mener imidlertid ikke at det er et spørgsmål om 'sprogindlæring'. Barnet er nemlig allerede til stede i sproget fra starten af. Det handler snarere om, hvordan

---

[42] [« Dette er ikke en oversættelse », (frit efter Magritte), men en dansk gengivelse af den læsning jeg foretager, af hvad jeg kan høre i den foreliggende franske audio, hvor Lis simultantolker RL's tale. Alle noter og tilføjelser (altid i kantede parenteser) er mine. o.c.]

[43] [Det drejer sig om de 3 noter om « Aggressiviteten hos børn » som René Lew skrev til os her i efteråret og som I har fået.]

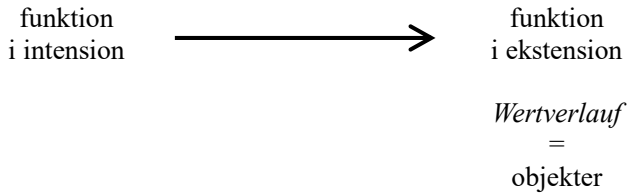
[44] [Når R.L. siger det på den måde, kan man ikke lade være med at tænke på Rudolf Carnaps « Der *logische Aufbau der Welt »,* fra 1928.]

barnet håndterer det. Det samme gælder dets forhold til objekter og billeder. Barnets organisering af verden hører ind under den sammenhæng, jeg nævnte i starten, nemlig forholdet mellem funktionen i intension og funktionen i ekstension. Jeg må indledningsvist genoptage visse grundlæggende forhold derom. Så må vi se, om I er med på det.

*

Hos Frege transskriberes funktionen 'i intension' —som må skrives med et »s«, så vi gør klart at det ikke har noget med 'intentionalitet' (med »t«) at gøre— til en funktion 'i ekstension'.

["Overgangen" fra det ene til det andet] kalder Frege[45] for »funktionens værdiforløb« {*'parcours de valeurs de la fonction'*} — »Wertverlauf« på tysk. Ifølge ham gør begrebet det muligt at forstå funktionens intensionelle aspekt, som ikke ellers er til at (be)gribe. Funktionerne genkendes ved de objekter de —på en objektiv måde, så at sige— giver anledning til. For en funktion kan ikke forstås 'som sådan', i-sig-selv. Den må altid transskriberes til et objekt. For mit vedkommende tager jeg den fulde konsekvens af denne indsigt, og vælger at *betragte ethvert objekt som transskriptionen af en funktion*. Det taler imod enhver metafysik byggende på en ontologi der lader objekterne 'eksistere-i-sig-selv'.

For at anskueliggøre hvad jeg mener når jeg siger [at barnet, men egentlig enhver] »konstruerer sine objekter«, giver jeg ofte følgende eksempel, som i øvrigt har interesseret mig meget: Kineserne finder en sten i en mark, rejser den op og sætter den på en sokkel; så er den et kunstværk. Denne sten anerkendes som et kunstværk, osv. Det er hvad jeg definerer som 'konstruktionen af et objekt'. Ethvert objekt afhænger af den interesse, subjektet viser det. Jeg tror, at et objekt, som subjektet ikke interesserer sig for, simpelthen ikke eksisterer for det. I og med Kant (og mange andre siden, vil jeg sige), findes objekterne ikke i-sig-selv.[46]

Det næste skridt i vores overvejelse vedrørende 'perversionen', er at sige, at *hele patologien kredser om subjektets konstruktion af dets objekter og dermed af verden.* Det er simpelthen umuligt at tale om 'perversionen' uden at tage højde for denne ramme.

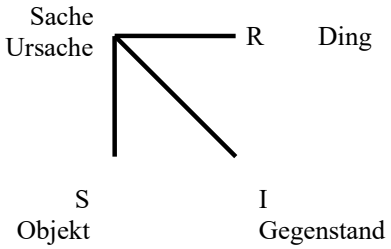
---

[45] [Friedrich Ludwig Gottlob Frege (1848-1925), tysk logiker. Nogle af hans væsentlige artikler findes på dansk i artikelsamlingen *Filosofiens, sprogets og matematikkens grundlag* (udgivet i 2002 af Lars Binderup på forlaget Philosophia).]

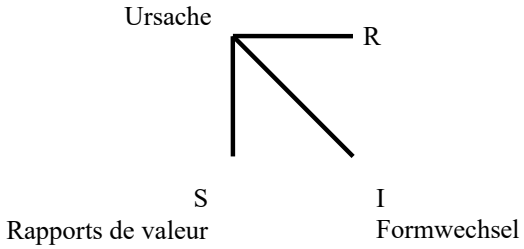
[46] [Dette er ikke et udslag af nihilisme eller radikal idealisme, men en konsekvens af den nominalisme, der karakteriserer det ubevidste. Det siger sig selv at det stiller spørgsmål til hvad en nomination er for noget, og at objekt-problematikken kvalificeres ved at bringe andre begreber i spil. René kommer ind på det lige om lidt.]

Hos Lacan —og nu videre end Frege— skelnes, som I ved, mellem tre modi (tre registre), der indgår i organiseringen af verden (det imaginære, det symbolske og det reelle); tre 'størrelser' som ikke bare er registre, hvor objekterne indskrives, men også måder, hvorpå disse objekter netop fremstilles [… eller ej]. Hvilket også vil sige, at de udgør måder, hvorpå disse objekter forholder sig til subjektet.

Men, når jeg taler om »objekt-kompleks« {*complexe d'objet*}, skal man lige huske på, at der på tysk [og på dansk] netop findes forskellige ord til at angive den specifikke måde hvorpå disse registre hver især betegner 'deres' objekter. Vi har altså at gøre med forskellige typer objekter, som vi er bedre tjent med hvis vi kan adskille dem fra hinanden. Hos Freud, men også hos Lacan, finder vi en skelnen mellem *Ding*, *Gegenstand*, *Objekt* og *Sache* (og *Ursache* endda).

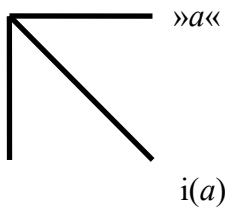

Disse objekter får nemlig deres værdi, ikke kun via deres figurative egenskaber eller reelle topologi, men også gennem de måder hvorpå denne værdi bliver til, hvilket Marx kaldte »værdiform« (han taler om *Formwechsel*).

I det imaginære er det altså *værdiformen*, der tæller, og med Lacans definition af signifianten tilføjer jeg *værdiforholdet* {rapports de valeur}. Alle de indskrivninger som objektet går igennem ved disse tre registre, definerer det *objektkompleks* Lacan kaldte 'lille »*a*«'.

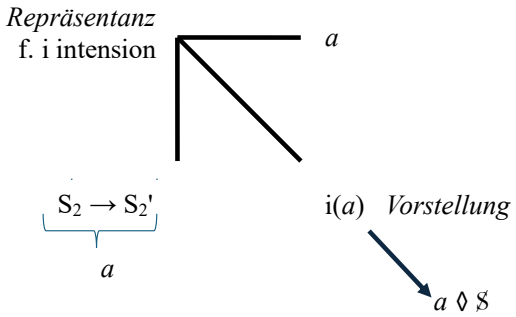
På den ene side har vi så »petit *a*«, 'som sådan', i det reelle. Og så har vi i(*a*) i det imaginære, dvs. den spejlende kontekst hvor objektet »*a*« —i henhold til fantasmet— fungerer som subjektets reference. Det betyder, at objektet »*a*« på den ene side udgør både den metonymiske struktur der gælder for den altid binære forbindelse signifianterne imellem, og at denne metonymiske forbindelse også gives, på den anden side, i form af objektet »a«.

Vi har altså dermed at gøre med et *objektkompleks*, der kaldes »lille a«, som i bedste fald bidrager til opretholdelsen af en orden af imprædikativ art, som bygger på den spaltning der gælder for hver af de nævnte objekttyper. Dette er således baggrunden for,

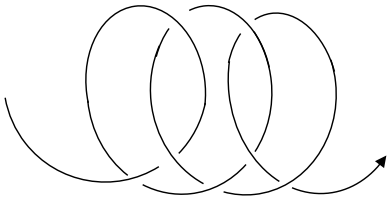
- at Freud taler om *subjektets spaltning* [*Ichspaltung*] i forbindelse med fetichismen (hvilket i øvrigt viser at sådanne forhold forbliver knyttet til perversionen),
- Lacan taler på sin side om *signifiantens kløvning*, og
- jeg må gøre opmærksom på at Lacan også taler (på side 842 i *Écrits*) om 'objektets spaltning' {refente de l'objet}. Da vi, lige i denne forbindelse, har et større ordforråd på fransk end på tysk til at tale om sådanne opsplitningsformer, foretrækker jeg at tale om *objektets deling* {*division de l'objet*}.

Hvilket fortæller os noget om, hvordan sammensætningen af sådanne objekter afhænger af den type transskription, funktionen i intension må igennem (det er hvad Freud diskuterer i forbindelse med spørgsmålet om driftens *Repräsentanz*), og som tillige må gennem endnu en transskription (nu i form af *Vorstellung*), for at kunne fremstå som signifiant.

Vi har derfor, selvsagt, alle mulige grunde til at interessere os for denne *Repräsentanz*. For den forbliver i sig selv utilgængelig, undtagen når den imaginariseres som forestilling {*imaginarisée en représentation*}. Derfor kan kilden til den driftsmæssige organisering kun være en hypotese. Præcis på samme måde som en formodet forudgående signifiant kun kan fremstå for sin efterfølger som en antagelse, og denne, efterfølgeren, må på sin side finde sig i at skulle bygge på konsekvenserne af denne antagelse [som jo fremgår dobbelthypotetisk: en hypotese på baggrund af en hypotese, så at sige], hvorfor den må vende tilbage til de således formodede forudsætninger for at gøre dem virksomme. Altsammen i henhold til en forskydning, en afvigelse, i forhold til den forudgående antagelse.

På denne måde og skridt for skridt fjerner man sig fra den oprindelige formodning. For man vender nemlig aldrig tilbage til antagelsens udgangspunkt, da dette simpelthen ikke eksisterer. Derfor skal der uafladeligt indføres et interval i forhold til denne oprindelse, der ville kunne have været, men som altså ikke gives [som andet end en hypotese[47]].

Der findes en hel topologi for det hypotetiske, som man må gøre sig fortrolig med, men som jeg ikke vil beskrive nærmere her. Det væsentlige er dog at forstå, at *den struktur der understøtter hypotesen, er en struktur, som jeg mener må defineres i rekursive termer*. Således mit standpunkt. Dette er noget som egentlig allerede Jacques Herbrand[48], gjorde opmærksom på (i et brev til Kurt Gödel, som senere publicerede og udarbejdede det).

For at orientere sig deri, i vores sammenhæng, kan man starte med de definitioner af *rekursivitet* og *imprædikativitet* som fremgår i den terminologiske oversigt jeg tilføjer sidst i hver af mine bøger.[49] For mig at se står de simpelthen for et og det samme, [udtrykker så at sige selv noget rekursivt], men eftersom de placeres forskellige steder i strukturen, er deres betydning også forskellig. Rekursiviteten er funktionen i intension. Imprædikativiteten er dens overgang fra intensionen til ekstensionen.

---

[47] [Hvilket griber ind i spørgsmålet om den form for ledsætninger (*konditionalis*), grammatikken kalder *irrealis*.]

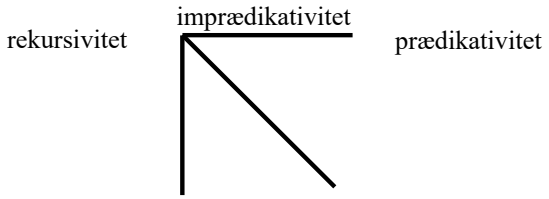
[48] [Lovende fransk matematiker, der døde ret tidligt (1908-1931)]

[49] [I hans seneste bog *Principes de pathologie (1968 – 2018)*, fra i år, tilføjer René Lew et anneks med en 10 siders definition (pp. 539-548) af forholdet mellem rekursivitet og imprædikativitet. Han opfordrede mig den 12.12. til at oversætte det, men eftersom jeg har rigeligt med dette her, vil jeg vente med det. Til gengæld får I her nogle lyndefinitioner som jeg også henter fra de diverse ordlister, han giver os undervejs:

— ***rekursivitet***: en rekursiv funktion støtter sig til det, den antages at (kunne) producere, for derfra og på retroaktiv vis udlede forsikringen om dens eksistens. Dette sker når dens operation anerkendes som effektfuld.

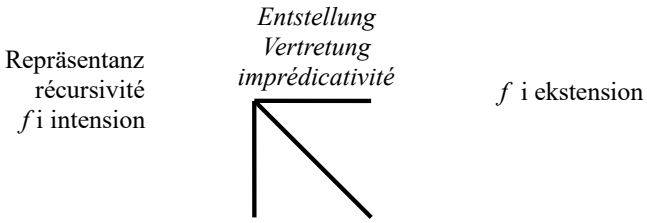
— *prædikat, prædikativitet*: antagelse der hævder tingenes ontologiske fundering, og ophøjer de udsagn, som subjektet anvender til at konstruere en syntaks, til at være »objektive« (eller i det mindste objektiverende). Den pågældende syntaks tilpasses da, på prædikativ vis, den således producerede objektivitet. Når denne procedure fungerer egenrådigt, sker det på bekostning af enhver subjektivitet.

— *imprædikativ, imprædikativitet*: egenskab ved de funktioner, som Poincaré, Russell *et alii* betegnede som »paradoksale« og fik derfor placeret under rubrikken: *circulus vitiosus* — Quine kaldte dem kort og godt: »abnorme«. René Lew opfatter derimod imprædikativiteten og rekursiviteten som ækvivalente. Det drejer sig om funktioner som kun kan bestemmes ud fra de følgevirkninger de selv inducerer (herunder deres objektivering), uden nogen form for forudantagelse.

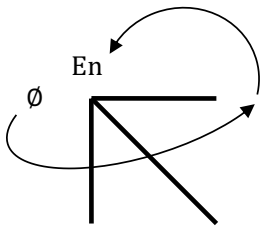
De termer, som Freud (og Frege) bruger for at betegne det imprædikative på, er henholdsvis: *Vertretung*, hos Frege [men Freud anvender det faktisk også som *terminus tecnicus*], og *Repräsentanz*, hos Freud. De er synonyme.

Men derudover findes et begreb, som jeg synes er afgørende i den forbindelse. En term som Freud anvender uden at definere den, men som unægteligt har en begrebslig status, fordi *Entstellung* er, alt andet lige, grundlæggende. Så vidt jeg kan se er *Entstellung* et væsentligt aspekt ved imprædikativitet.[50]

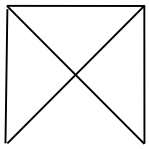
Alt dette må tages i betragtning, hvis man vil finde ud af hvad det er —ifølge mig— den psykoanalytiske teori egentlig taler om. Thi subjektet —der altså afhænger af det hypotetiske, dvs. tomrummet (dvs.: af *det, der endnu ikke er*)— formodes at skulle klamre sig til hvad netop dette tomrum synes at frembringe, således at man ud fra denne produktion [dette således fremskaffede objekt], udledes noget forudgående som eksisterende [ganske vist fortsat hypotetisk, men nu 'bekræftet', så at sige. Der er dét, rekursivitetens arbejde består i.].

Derfor skriver jeg 'tomrummet', det tomme, som « En » (med stort). Jeg kan heller ikke her gå ind i hele den matematiske og mængdeteoretiske lære om forholdet mellem tomrummet og En [forholdet, i streng forstand, mellem Ø og {Ø}].

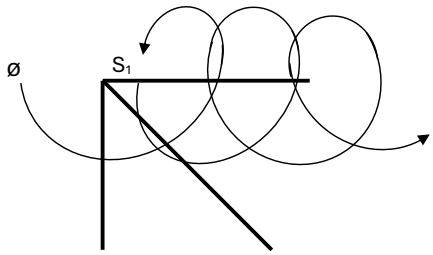
[50] [Man kan sige, at *Entstellung* er den overordnede term der understøtter (og er til stede i) alle de 'mekanismer' som, ifølge Freud, 'det psykiske apparat' benytter sig af: *forskydning* (metonymi), *fortætning* (metafor), *hensyn til fremstillelighed* (synekdoke), etc.]

Men man skal dog vide, at når jeg taler om tomrum, forstår jeg det som et *tomrum der er både operationelt og funktionelt* [dvs. produktivt (på samme måde som fysikken, kvantemekanikken, og matematikken, topologien, opfatter det]. For en funktion defineres netop ved sin evne til at gå videre end 'kontinuitetsløsningen' {*solution de continuité*[51]}, det vil sige et tomrum. Lacan fremlægger spørgsmålet om det tomme ved hjælp af et særligt begreb, nemlig *le non rapport*, ikke-forholdet; en størrelse af særlig art som ikke skal reduceres til blot seksuel værdi.

non-rapport

Man bevæger sig altså fremad, på hver af disse akser, i en ellipse.

Og ved hvert af de således aftegnede punkter vil man kunne indsætte psykoanalytiske begreber.

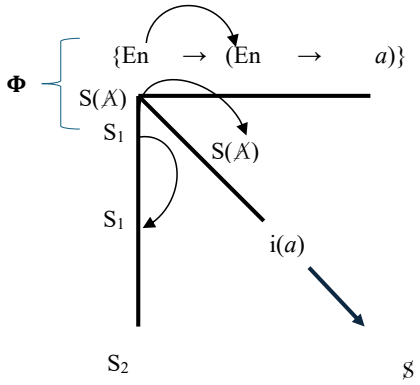
*

Jeg tror, at det er lige netop på dette niveau at Lacan taler om *alienation*. Subjektets alienation fremkommer i passagen mellem intensionen og ekstensionerne – således lyder min definition i hvert fald. Og hans bedste eksempel er S_1, den unære signifiant, hvis virke giver hjemmel til den binære signifiant [S_2].

Skrevet som *ordnet par*[52] giver det følgende:

[51] [Matematisk problem vedrørende forholdet mellem kontinuitet og diskontinuitet.]

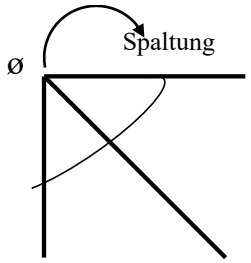
[52] [Samling af flere elementer, hvor rækkefølgen har betydning. Et ordnet par er derfor ikke-kommutativ.]

Men når Lacan tager alienationsspørgsmålet op —i *La logique du fantasme*[53]—, skelner han ikke mellem de forskellige former for alienation, selvom man også i den sammenhæng ville kunne tale om et *alienationskompleks*. Han nøjes med at omtale den tidligere nævnte forbindelse mellem En'eren, « En » med stort, og lille »a«.

På det imaginære plan sker noget lignende [med hensyn til en ordnet-par-procedure]. For i(a) —og derfra subjektet— organiseres ud fra hvad jeg mener (det er ikke Lacan, der siger det sådan), sker på S(A)'s niveauet, dvs. ved 'signifianten for den overstregede Anden' eller *den Andens kastration*. Spaltningens struktur gives altså i form af ordnede par, som —når den på sin vis formår at rette det tomme op — ligeledes evner at skabe en fallisk struktur. Fallos har da større værdi ved sin slaphed end ved sin erektion, i sin destumescente tilstand end i sin tumescens. Vi befinder os altså i nærheden af spørgsmålet om *ikke-forholdet*, som Freud kalder *kastration*.

Det forekommer mig at det, han kaldte »kastration«, er hvad jeg tænker som »rekursivitet«. Altså det forhold, at tomhedens struktur —hvis værdi er at finde på intensionalitetens øverste post— også gør sig gældende på imprædikativ vis (og som en tomhed), ved hver af de akser [der organiserer talens struktur]. Rekursiviteten (eller altså kastrationen) præsenterer sig som et snit {*une coupure*} (en *Spaltung*, i Freuds terminologi). Men det kan jo ikke være anderledes eftersom *Spaltung'*en netop er Gjentagelsen[54] af det tomme.

[53] [1966-1967]

[54] [For at sige det med Kierkegaard — René siger 'la reprise', som er den franske oversættelse af Kierkegaards begreb.]

Jeg tror, at når Freud sætter *Spaltung*sbegrebet i forbindelse med spørgsmålet om fetichisme …

> —fetichisme her i den forstand Freud fremfører den, nemlig som en perversion hvor det handler om at betale på begge sider: dvs.
>
> - både i forbindelse med den *forpligtelse* der ligger i kravet om driftstilfredsstillelsen, og
> - i det *forbud* der rammer den autoerotiske (onanistiske) praksis —

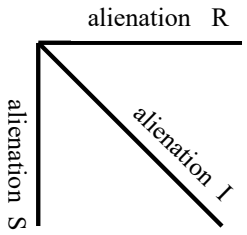
… betyder det, at denne spaltning (denne kløft, denne *Spaltung*) er en udvej (med andre ord: en *Vertretung*, [en stedfortrædende passage], som må sættes i forbindelse med den dynamik der knytter sig til *bogstavet*, som Lacan kalder « det *littorale* ».

I det kompleks der strukturerer det *litterale* [eller bogstaveligheden {*le complexe littéral*}][55] har littoraliteten [grænse- eller kystlinjen] altså sin betydning, men dette rækker ud over den bogstavelighed [der knyttes til skriftligheden og/eller skrivekunsten].

Jeg forsvarer nemlig tanken om, at bogstavet eksisterer i sproget før opfindelsen af skriften. Thi forbindelsen mellem en signifiant og en anden, mellem et fonem og et andet, eller mellem et ord og et andet, i en sætning … denne forbindelse er uafladeligt og til enhver tid littoral. Dér skal man være omhyggelig og undgå at tage fejl: det *littorale* definerer bogstavet langt mere end hvad -grafi'en eller grama'et gør det. Jeg har for nylig skrevet en artikel for at modsige Derrida på dette punkt (I får den når den bliver maskinskrevet), især hvad angår spørgsmålet om 'bogstavets scene', som Derrida tilskriver Freud i sit værk « *L'écriture et la différance* » [fra 1967].

*

Men altså. Lacan taler om alienationen uden at præcisere den nærmere. Jeg mener, at i forbindelse med den definition han giver af signifianten, må man tale om *symbolsk alienation*. Den direkte tilknytning mellem den store En og objektet »*a*« må til gengæld kaldes *reel alienation* (jf. *La Logique du fantasme*, som sagt). Med spekulariteten, det vil sige teksten fra 1936 om spejlstadiet, må vi tale om *imaginær alienation*.

[55] [Jeg tænker at vi, på dansk, kan have gavn af at anvende begge termer: 'litteralitet' og 'bogstavelighed', da de peger på forskellige aspekter (intensionelle og ekstensionelle) ved skriftens væsen. Inddragelsen af problematikken vedrørende 'det littorale' (som altså ikke kun angår 'kystlinjen' men en særlig type grænselinje i det hele taget), understreger dette. Det er 'grænsen' mellem intensionaliteten og ekstensionaliteten (lad os sige, for at orientere os, mellem det ubevidste og det bevidste), der er på færde.]

Det væsentlige er dog, at Lacan behandler spørgsmålet om at komme ud af alienationen i kraft af en adskillelse, som han kalder [lige som Freud i øvrigt i artiklen om « Akropolis »], *separation*. Det vil sige, at denne separation må opfattes som en produktiv afskæring. Han laver et ordspil ud fra det latinske *separare* (der fører hen til »adskillelse« og dets øvrige konnotationer) og så *separere*, der giver ›*parturition*‹ dvs. fødsel. På denne baggrund tillader jeg mig så at tale om *se-paration* (Lacan siger det ikke). »Se-parationen« ['at skille ad'] er produktiv. »Se-parare« betyder nemlig « at skabe sig selv »[56] .

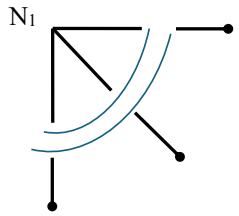
séparation — se parare

se-paration — se parere

= production

*

Jeg siger alt dette i et forsøg på at vække jeres interesse for det forhold, at måden hvorpå passagen fra intensionen til extensionerne [for ikke at tale om hvorvidt det finder sted] kommer i stand, er skelsættende for den position, subjektet kommer til at indtage [i den struktur, det afhænger af]. For alt hvad der ikke fører til en produktiv adskillelse, men som udspiller sig i noget der kunne kaldes 'en signifiantmæssig forbløffelse´ {*sidération signifiante*[57]}, må rangeres som en patologisk kategori. I den forstand er patologien inddragelsen af en spærring, det vil sige en spaltning, som ikke åbner op for en passage. Eller sagt på en anden måde: Det medfører at den intensionelle del af strukturen ikke længere kan relateres til ekstensionernes felt. Denne opstilling udgør, for mig at se, skemaet for psykose. [N_1 = urnarcissisme]

Der er to aspekter deri: det ene, som Eugen Bleuler peger på, beskriver autisme som en form for autoerotisme uden eros, hvor subjektet relaterer til sig selv i en primitiv narcissisme. I Leo Kanners autisme konstruerer barnet ikke verden.

---

[56] [Hjemmearbejde til os selv (som ikke er kun filologisk, vil jeg mene): Hvorfra kommer mon, på dansk, udtrykket "at skabe sig" ("skabe sig tosset", "skabe sig åndssvag")? Og hvorfor er skabelsen da negativ?]

[57] [På dansk kan man godt tale om 'sideration', men det henviser især til et astrologisk anliggende. Der er snarere tale om en forbavselsestilstand af stuporøs art. Men på den anden side hvorfor ikke. Strålingen fra stjernerne kommer vel an på det samme. Selv rangerer jeg denne forbløffelse under registret 'ikke ville vide (af)' — dette under indtryk af et møde med en ung mand, der går igennem livet i total miskendelse af hans andel i miseren. Der er simpelthen ingen adskillelse dér.]

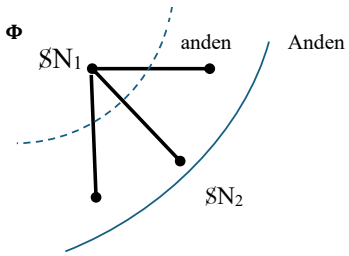
Skemaet svarer til den voksen-autisme der hører til skizofrenien, hvor [den spærrende] spaltning ganske præcist benævnes med ordet »schize« (σχίζειν, skhízein, »at dele, splitte, bryde op«), fordi det beskriver en tilstand hvor de forskellige objekter ikke længere fungerer sammen. De kan ikke længere henføres til den funktion, den der havde specificeret dem i deres indbyrdes relationer. Det er hvad der sker i psykosen.

I neurosen kan det se ud på samme måde, men her er det »som om« (*als ob*). I disse tilfælde kan man altså ikke sige, at der er en kløft, der skaber en barriere, men personen opfører sig, som om der var en.

Det samme gælder for perversionen, hvor subjektet bevidst lader alt hvad der hører til intensionen være (det er for det meste hans valg), for i stedet at samle sig alene omkring extensionerne. Det medfører for eksempel at alt hvad der er Fallisk —forstået som den unære signifiant der er grundlaget for det symbolske— bliver dækket ind under extensionerne. Inklusivt hvad der kunne have været subjektets urnarcissisme, som herefter aldrig præsenteres på anden vis end i kraft af et objekt. Det er for så vidt Lacans tese i « L'Angoisse», selvom han ikke udtrykker det lige så eksplicit som jeg gør det her.

Herudfra kan vi da bedre se, hvordan *objektets kløft* spiller en afgørende rolle, i hele den organisering som perversionen afhænger af. Og dette allerede i form af de forskellige aspekter, »objekt a« kan indtage, som forklarer den type relationer subjektet indtager over for sine objekter. Dvs. måden hvorpå subjektet omgås disse objekter: det være sig som objekt for ønsket, for nydelse, for angst, for driftstilfredsstillelse osv.

Det udslagsgivende er, at med hensyn til ekstensionerne og i forhold til subjektet for den *primære narcissisme* … (der altså differentieres fra subjektet for den *sekundære* (spejlende) *narcissisme*, som man almindeligvis og noget misvisende kalder for »narcissisme« slet og ret), … er det vigtigt at sondre mellem »den anden« —at forstå som »den lille anden« [eller 'næsten'] —og »den store Anden«. I Lacans transskriptioner, selv hos Michel Roussan[58], risikerer man, at der bliver byttet rundt på det. Med mindre Lacan højt og tydeligt taler om den « store Anden », er der en usikkerhed mellem ›lille‹ og ›store‹ anden. [$\$N_1$ = subjektet for urnarcissisme, $\$N_2$ = subjektet for den sekundære narcissisme.]

Dette ændrer dog ikke på, at Lacan klart understreger, at det perverse subjekt, hvad enten det drejer sig om sadisme eller masochisme, retter sig mod den store Anden via den lille anden.

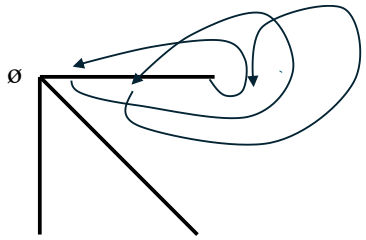
[58] [https://www.lutecium.org/2023/06/les-transcriptions-de-michel-roussan/10700#gsc.tab=0]

Subjektet kan således søge den lille andens angst for dermed at sigte mod den store Andens nydelse. For eksempel.

Jeg henviser nu det skema jeg fik forelagt for jer i september. Det viser nemlig hvordan sadisten bruger den lille andens angst for at begunstige den store Andens nydelse, og at vi her, i en kiasme herpå mellem nydelses- og angstpositionerne, finder masochisten. Takket være dette skema kan I rette Roussans eller andres transskriptionsfejl. Det er rigtigt nok, at objektet »a« meget vel kan fremstå som det, der gør funktionaliteten gældende … —når jeg her siger ›gør gældende‹, mener jeg: »fremstår som fetich«— … dette er noget der faktisk henviser til spørgsmålet om værdierne som ekstensionale karakterer og deres deltagelse i opbygningen af verden. Thi objektet »a« kan enten værdsættes eller fornedres. Det kan værdsættes som *agalma*, for at bruge Lacans udtryk, eller beskæmmes som afskyeligt, [som *abjekt*].

Hermed har vi altså en beskrivende ramme, hvori vi kan indskrive de detaljer der begrunder differentieringen af perversionen hos børn og voksne.

Måske har jeg ikke lagt nok vægt på spørgsmålet vedrørende retrogressionen {*la rétrogredience* [jf. Freuds *Nachträglichkeit*]}. For det, der ikke eksisterer, kan heller ikke gives, med mindre en retrogression af det, der menes at være blevet produceret, finder sted.

En sådan retrogression kan også forekomme på det ekstensionelle plan, hvor den da fremstår som ødelæggelse. Den faktiske død og ødelæggelse findes også, selvfølgelig. Den hører under verdens uafladelige korruption eller tilintetgørelse. Men dette har intet at gøre med den *dødsdrift*, som Freud senere fik defineret ud fra Sabina Spielrein. Problemet er imidlertid, at Freud selv endte med at tilslutte sig den almindelige opfattelse hos Sabina Spielrein og datidens psykoanalytikere og kom til at forveksle 'dødsdriften' med 'destruktionsdriften'. Det er i « Hinsides lystprincippet »[59], at han bedst sondrer imellem dem, men vi skal ikke gå i detaljer omkring denne sag her. Men man er bedre tjent hvis man læser det ud fra de anvisninger, jeg her giver, for ellers bliver man vildledt.

[**Bemærkning**:

— *Der er også forelæsning nr. 32, »Angst og driftsliv« i* Forelæsningerne *fra 1916-17*.]

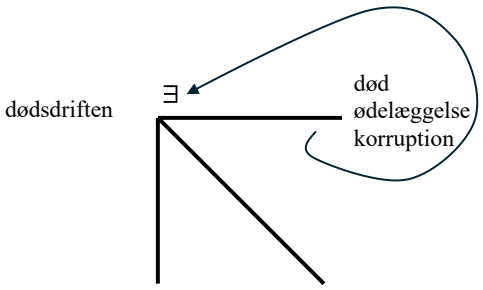
Nå, okay. Det må jeg se på. Tak.

---

[59] [Som R.L. vælger at oversætte, på fransk, som "Au-delà du principe de jouissance" (Hinsides nydelsesprincippet).]

Men hvorfor nu denne *Todestrieb*? Jamen, fordi det handler om den død der går forud for livet. Selv ville jeg have kaldt det »ikkelivs-driften« {*pulsion de non-vie*}. Det ville måske have været mere klart. Det er nu ikke sikkert. Det drejer sig i hvert fald om at gøre opmærksom på en slags tilbagevenden til en form for endnu-ikke-eksisterende.

Men det er rigtigt nok at denne formodede 'tilbagevenden' forudsætter —hvis vi altså kalder overgangen fra intension til ekstensionerne for 'konstruktion'— en retrograd dekonstruktion. Og i den forstand kan man sidestille dekonstruktion med destruktion.

Og ja, når man ikke dekonstruerer på symbolsk vis (eller i det symbolske), risikerer man altid at en reel ødelæggelse forekommer.

I den artikel om aggression hos børn[60], som jeg har givet til jer, forsvarer jeg tanken om, at denne dekonstruktion via destruktivitet er essentiel for subjektets eksistens, og at perversion er et uundgåeligt trin for at organisere den signifiantmæssige og subjektive rekursivitet.

Jeg tror, for at sige det lidt naivt, at det svarer til at bruge de materialer, man finder lige ved hånden, til at indoptage dem. Det betyder, at *man ikke kan lave en omelet uden at knække æg* — for at bruge et fransk ordsprog, som Freud øvrigt citerer mindst to gange.

*

Således hvad jeg har villet sige. Hvis I ønsker det, kan vi diskutere det med det samme. I den halve time vi har tilbage, kan vi tage andre emner op i forbindelse med jeres spørgsmål.

[**Spørgsmål**:
— *Kan du uddybe forbindelsen mellem 'bogstavet', 'billedet' og 'grammaet'?]*

Når jeg taler om *lettre* [stav eller bogstav], skal man løsrive sig fra bogstavets grafiske billede (der være sig som tegn eller gramma). Bogstavet må snarere opfattes som en funktionel struktur af littoral art mellem fonem og signifiant; mellem to fonemer; mellem to signifianter; osv. Det er ikke nødvendigvis det sorte på det hvide, der tæller. Det kan nemlig også være det hvide der bestemmer, hvad der vil forblive sort. Derfor hævder jeg, at bogstavet er en

[60] [R.L. « Om børns aggressivitet », tekst fra den 28.09.2025.]

integreret del af sproget selv. Lige så snart mennesket begyndte at tale, var bogstavet der, og det langt før skriften overhovedet blev opfundet. Skrifttegnet tager blot højde for bogstavets littoralittet, så det bliver tilgængeligt. Lacan fik det dog ikke formuleret nøjagtigt på den måde.

Jeg har endda en opfattelse af denne littoralitet, der går videre end hvad Lacan foreslår i »*Litturaterre*«[61]. For mig er det littorale en overgangsakt {*acte de passage*}. Det drejer sig altså om passagen fra land til hav (eller fra hav til land) uden at fiksere noget.

[**Spørgsmål**:

— *Noget i retning af en over-føring*?]

Jeg tror, det er mere i retning af den type passage som *Vertretung* udfører, altså noget der kombinerer overgang og oversættelse. Men ved *Vertretung* skal man ligeledes forstå *Repräsentanz*. For på tysk er *Repräsentation* ikke et billede (eller gengivelse) af noget [som på fransk], men må snarere opfattes i den forstand, parlamentsmedlemmerne udgør den nationale repræsentation. *Vertretung* er altså en repræsentans {*représentance*}. Det vigtige er repræsentansen. Det littorale er blot en type snit, der afspejler repræsentansens tomhed [jf. den tomme mængde] I alt dette er der kun tale om funktioner og kompleksificering af funktioner — dvs. en kompleksificering af tomheden.

Vi kan på denne baggrund nu sige, at perversion er at ville opfatte tomheden som et noget. Hvis jeg fylder en flaske med tomhed for at give den en form, består perversionen i kun at hæfte sig til flaskens form uden at tage hensyn til den tomhed, den indeholder. [Måske skulle man læse i(*a*) dérfra.]

[***Bemærkning*:**

— Det svarer til Marcel Duchamps *ready-made* »Air de Paris«, som dermed forsøgte at genoptage spørgsmålet om det immaterielle.]

Ja, det er rigtigt. Der er tale om en problematik der uden tvivl kan bearbejdes på mange måder.

Egentlig har vi endnu ikke grejet hvad det er der går for sig i det *littorale*. I år forsøger jeg —i mandagsseminaret— at genoverveje det i dets *laterale* aspekt, ved at undersøge grænse- eller brudlinjerne mellem den roman, der fungerer som forelæg for en film og den film, der iscenesætter den. På denne måde forsøger jeg at se nærmere på visse former for objekt »a«, som øjensynligt er afgørende for visse film, idet de bringer dødsdriften og »ikke-forholdet« {non-papport} i spil. Et begreb, [*ikke-forhold*], der ofte behandles i forbindelse med seksualitet og som forekommer mig afgørende for psykoanalysens videre udfoldelser.

[61] [Konference fra den 12. maj 1971. Publiceret i *Autres écrits,* 2001, sider 11-19.]

I perversionen handler det især om at dekonstruere for at rekonstruere. Der findes mange spil, der kun tjener dette formål. Et såkaldt »byggespil« skal ødelægges for at kunne genopbygges. Tag for eksempel Lego. Det er det handler om. Det samme gælder ethvert puslespil.

Men det afgørende i alt dette, og som forekommer mig væsentligt, selv om det normalt ikke fremgår i den sammenhæng, er det, Freud kalder *Urfortrængning*. Det vil sige den rekursive struktur der er til stede i al funktionalitet, som subjektet bringer i spil. For denne «implementering» {*mise-en-œuvre*} svarer til *passagen fra rekursiviteten til objektet*. Eller sagt med andre ord: denne «implementering" er *imprædikativ*. Hvilket betyder, at fra det øjeblik, det imprædikative afvises, da er der kun objekters prædikativitet tilbage. *Perversion svarer til en opfattelse af det prædikative, hvor imprædikativitetens rekursivitet tilsidesættes.*

*

For at skifte register —men stadig inden for rammerne af den samme problemstilling— lad os eksempelvist se på *varelogikken* (det vil sige *værdilogikken*) i Marx' « Kapitalen ».

Byttеværdien, som er helt afgørende, kan nemlig kun forstås gennem *brugsværdien*s prisme, og dvs. som materialiseret i varen. Denne bytteværdi er produktiv, i samme forstand som *separationen* er det i kraft af at være ækvivalent med den falliske nydelse. Hvilket i den politiske økonomi, sådan som Marx præsenterer den, fremstår som arbejdskraft. Men arbejdskraften er ikke i sig selv synlig. Derfor måtte Marx fremhæve den. Det, der derimod kan identificeres, er de objekter, der er resultatet af dens virke, dvs. varen. Det er derfor også i den sammenhæng Marx taler om *varens perversion*. Simpelthen fordi selve konstruktiviteten … af verden, af varerne, af den transformerede materie … denne konstruktivitet forsvinder i de færdige objekter der kommer til at fremstå som varer.

Enhver perversion understreger objektet på bekostning af funktionen. Derfor fremhæver Lacan (i *L'Angoisse*) de forskellige typer objekter —herunder objektet »a«— som understøtter forskellige typer perversioner. Jeg har ikke tid her til at kommentere yderligere dette seminar, men I kan selv undersøge det nærmere.

[**Spørgsmål**:

— *om »værdiforløbet« og »affektværdien«.]*

Javist. Spørgsmålet om værdien er afgjort vigtigt. Freud behandler problemet vedrørende *affektværdien* i en tekst, han skrev på fransk[62]. Teksten er af betydning for os, fordi han angiver selv hvad det er for en term han tænker på, på tysk, når han altså taler om »affektværdi«. Han skriver nemlig i parentes *Affektbetrag*.

---

[62] [Jf. « Bemærkninger til et sammenlignende studie over de organiske og hysteriske motoriske lammelser » (« *Quelques considérations pour une étude comparative des paralysies motrices organiques et hystériques* », GW I, 39-55), publiceret første gang på dansk i *Nyhedsbrev for Psykoanalytisk Kreds* nr. 82, dec. 2003, sider 26-34.

Derved gøres vi opmærksomme på at Freud slet ikke tænker på et »affektkvantum« —sådan som *Affektbetrag* dumt nok oversættes til fransk [og dansk] — men snarere en slags ›værdiansættelse‹ af affekten, en notering. [Som man taler om ›børsnotering‹,] Der findes altså en »affektbørs«. Perversionens anvendelse af denne noteringsprocedure forekommer det mig vigtigt at understrege. For den spiller en rolle både på børsen, og ligeledes for alle disse gode kapitalister.

Der er altså tale om et sammenspil som kan være perverst i en given periode og slet ikke i en anden. Lacan henviser således til både den græske og den arabiske homoseksualitet. En homoseksualitet som dengang var normal og accepteret af alle. Hos grækerne var »paideologien« (jeg skaber en neologisme[63]) en bærende pædagogisk praksis, der indgik i de unges undervisning. Den ældre var altid ved siden af den yngste for at lære ham at føre krig.

Vi har at gøre med flere former for *Spaltung* samt flere former for objekter. Spørgsmålet er så, hvad subjektet vil stille op med disse objekter.

[**Spørgsmål**:
— *Siger du, at det ikke er utænkeligt at man på tidspunkt vil kunne finde på at acceptere pædofilien, for eksempel?]*

Det er meget muligt.

Men hør nu her, i Frankrig findes der i dag i skolesystemet —jeg ved ikke, hvordan det er i Danmark— nogle cirkulærer, der klart siger, at man skal få de unge til at acceptere kønsskifte, og hvor kønsskiftet nærmest fremmes som noget normalt.

Jeg har ikke sagt, at alt er (...), jeg siger blot, at der findes måder at omgå kroppens materialitet, måder hvorpå kroppen finder en støtte hos den anden, eller næsten, og faconer hvorved kroppen understøtter den Anden. Sådanne indretninger er variable, og giver sig til kende i form af variable nydelser, inden for rammerne af variable symptomatologier, osv. … giver altså anledning til en topologi, [med variable] symptomer, værdier og nydelser. Det er, hvad Lacan forsøgte at få fat i med den borromæiske knude.

Hvad angår psykosen, og i forlængelse af hvad jeg sagde om det for lidt siden, er der dér noget der afvises, forkastes (dér holder jeg mig til Lacans terminologi), som altså vedrører *die Verwerfung*. Men dette er nu ikke en fordrivelse {*une forclusion* ≈ en tvangsauktion} i egentlig forstand. Når fordrivelsen genoptages gennem de termer, der hører *Verleugnung* til (eller *Versagung*, eller endda *Verneinung*), er der ikke længere tale om en radikal psykose, men om noget mere variabelt, som præsenterer sig under neurotisk-lignende (og, efter min mening, også perverse) former.

---

[63] [Paideia (gr. παιδεία, "opdragelse“, "dannelse“) + logi. Her kan man passende henvise til Denis de Rougemonts nu klassiske bog *L'amour et l'Occident*, fra 1939. Findes på engelsk under titlen « Love in the Western World ».]

Freud bruger overvejende udtrykket *Verleugnung*, som, for mig at se, fungerer som et »knudepunkt«, et jernbaneknudepunkt [for at bruge Freuds metaforik i 1890'erne] … altså et overordnet (ja, overdetermineret) begreb, der gælder for både psykosen, perversionen og neurosen. Hver gang handler det i al fald om [en procedure der søger] at rive subjektet løs {*déjeté*} fra urnarcissismen {*narcissisme primordial*}, ved hjælp af negationens transformationer.

Det er her jeg foretrækker at bruge termen *Schonung* —som også findes hos Freud og betyder »at lægge til side« eller »at gemme væk«— frem for begrebet *Verwerfung* [som der er gået en vis inflation i]. Det perverse subjekt er ikke spor interesseret i signifikansen; det beskæftiger sig kun med tingenes materialitet. Det er altså ikke interesseret i signifiantfunktionens Falliske grundlag, men i penis (i al dens evidensbaserede kendsgerning), som modvægt til kastrationen. For eksempel ved at søge verificeret eksistensen af moderens penis. Dette gælder for voyeurisme og ekshibitionisme, noget jeg ikke har egentlig drøftet i aften (jeg har især talt om objektrelationer), men som afgjort vedrører identifikationsspørgsmålet. Men jeg burde være mere præcis og tale om *identifikatoriske relationer* [og altså ikke blot 'identifikationsforhold'] og om *relationer dannet med henblik på objektet*. [i stedt for 'objektrelationer' slet og ret, som antager at objekterne findes allerede og som R.L. jo netop taler imod].

Homoseksualiteten eller pædofilien er et eksempel på det. For subjektet identificerer sig da med det billede, som moderen har påtvunget ham som sit eget, gennem den kærlighed, hun viste ham, da han var barn. Det er altså først og fremmest et spørgsmål om identifikation: at vide hvad det er, man identificerer sig med.

Identifikationer gentager blot rekursivitetens strukturer, det vil sige det, der eksisterer, eller det, der ikke eksisterer. Man kan dog overordnet se, hvordan subjektet i perversionerne identificerer sig med det objekt, som den store Anden præsenterer for det. Eller med det objekt, som den store Anden har elsket. Hvilket svarer til en spejling drevet til det ekstreme. Mere har jeg ikke sagt om den homoseksuelle eller den pædofiles [position].

[**Spørgsmål**:

— *Er det rimeligt at sætte homoseksualitet og pædofili i samme kategori?*]

Ja. Den pædofile går blot meget længere. Men under alle omstændigheder handler det nemlig om at elske det barn, man var i moderens øjne, hvilket også begrunder homoseksualiteten: at blive det barn, man var i moderens øjne. Det er hver gang forbundet med hvad det er, moderen elskede ved sit barn og hvordan det er sket, det gælder om at tage højde for det barn, moderen har elsket.

Dette blot for at understrege identifikationens spejlende aspekt, den imaginære akse. Men når det kommer til det reelle, er det fallos, tror jeg, der sætter objektet « *a* » i spil som *mernydelse* {plus-de-jouir}. Og hvad angår signifiantens status, så vælger ekshibitionismen og voyeurismen prædikativiteten imod imprædikativiteten. For det handler hver gang om at tage vare på (acceptere) rekursiviteten eller ej. Hvis det fører til spørgsmål om magt og magtesløshed, [eventuelt som formåen eller uformåen], befinder vi os på sadismens og

masochismens område. Det ekstreme i alt dette er manien og melankolien. Jeg synes, Lacan har ret i at knytte dem til sadisme og masochisme.

Der findes altså forskellige måder at identificere sig med objektet »*a*« på. Det kan ske ved identifikation med *Das Ding* (i det reelle) eller ved at lade det glide over i *Gegenstand* (i det imaginære), inden det på forskellig vis forankrer sig i spejlet {*l'spéculaire*}, og dermed alle de måder man kan finde på at nyde på (ikke så meget af objektet ›a‹, men af (**-φ**), »minus phi«). Alt dette spiller ind, og må tages i betragtning.

Jeg tror, at problemet med hensyn til perversionerne—når man ser på dem ud fra opfattelsen på Freuds tid— er at mange af dem i dag ikke længere eksisterer, og ikke længere udgør et socialt problem. Homoseksualitet værdsættes i dag, og der er faktisk ikke usandsynligt at pædofilien bliver rehabiliteret på ny og kommer i forgrunden.

*

Jeg vil gerne afslutte med et eksempel på, hvad jeg i dag præsenteres for, velvidende at der ikke er noget perverst deri, undtagen det forhold at perversionen indlejres i enhver neurose. For jeg vil mene at det at forpurre det for sig selv {*la névrose d'échec*}, er en perversion. Jeg tror nemlig, at der er perversion i enhver neurose. Men under alle omstændigheder begynder perversionen i og med metaforen, eftersom enhver metafor er fornærmende, da den ikke tager subjektet for det, det er. Hvis jeg betragter Achilleus som en løve og siger »løven Achilleus«, nedværdiger jeg ham til et dyr. Der er altså en systematisk pervers procedure i enhver metafor. [Fordi den benytter sig af en objektivering.]

Den nævnte patient siger for eksempel følgende: »Der er ingen, der svarer mig.« Jeg forstår udmærket, hvad hun mener. Men jeg prøver at få hende til at præcisere det. Det betyder, siger hun, 'at der ikke er nogen, der svarer hende, når hun udtrykker sig'. Altså: den anden [Anden?] er fraværende; dens inddragelse mangler i hvert fald.

Men det er nu en gang sådan, hvis jeg siger, på fransk: »*Je n'ai pas de répondant*« [»Jeg har ingen, der svarer mig«], ja så er det faktisk mig selv, der ikke svarer. Hun giver simpelthen ikke nogen respons under en diskussion, og derfor reduceres hun faktisk til meget lidt. Hun kan altid hævde, at det kommer udefra, og at det er det ydre, der er mangelfuldt, men det er nu hende, der svigter, fordi hun ikke forholder sig til de ting, hun præsenteres for.

Derfra kan vi skelne imellem perversionerne ud fra deres forhold til den reelle, den imaginære eller den symbolske Anden. Og dermed også deres forhold til de dertil tilhørende nydelser:

- den reelle Andens nydelse,
- den symbolske Andens nydelse og
- den imaginære Andens nydelse.

Vi må altså gå fra den Anden (reel, imaginær og symbolsk) til nydelsen (reel, imaginær og symbolsk).

Det er præcis det, den nævnte historie om responsen, [om "at få svar på tiltale", kunne vi måske sige, på dansk], egentlig gør os opmærksomme på. For den viser, at svaret (og den nydelse der knytter sig dertil) kommer —for at bruge Freuds måde at sige det på— inde fra subjektet selv. Patienten forestillede sig derimod at hun stod over for noget eksternt, at det var en anden, næsten, der skulle have været der til at svare.

Afslutningsvist vil jeg sige, at perversionen lader spaltningen selv fungere som objekt. Hvilket er noget helt andet end blot at sige, at funktionens rekursivitet forsvinder under tingsliggørelsen.

Nej, det er ikke det, der er på færde. Det handler derimod om at spaltningen giver sig som objekt. Heraf perversionens fikserende og forfærdende karakter, som bringer alle de [subjektive] positioner der er forskellige fra psykosen, til at komme i takt med denne. Når spaltningen eller snittet fremstår som objekt, udsætter det os for en ganske specifik (og materielt håndterbar) barriere, som sætter os i stand til at genoverveje rekursiviteten som andet end alene et prædikativt anliggende [sådan som standardlogikken ellers gør].

Før i tiden, men det gælder stadig, gjorde jeg opmærksom på det forhold at den psykotiserede position har en tendens til at betragte modaliteten apofantisk[64], det vil sige strengt propositionel. Det bringer modaliteten ud af dens eget register. Og det samme sker, når spaltningen tages som objekt. Det bringer modaliteten ud af dens littorale sammenhæng, hvorfor objektet bringes til at skulle sammenstemme med en littoral, der er konsistent [her at forstå som 'fastsat']. Spaltningen selv [bliver dermed] til en konsistent littoral [hvilket jo får dens plastiske egenskab til at forsvinde]. I den forstand består det perverse i at spille på konsistensen, enten for at tildele objektet alle de værdier man gerne vil finde i det eller for at ødelægge det, dvs. fraskrive det enhver værdi.

Sådan. Dette er hvad jeg annoncerede til at begynde med. Jeg er klar over, at man må uddybe det i alle dets enkeltheder. Det væsentlige for mig er at gøre jer opmærksomme på, at til grund for alle disse forhold finder vi en sammenhæng bestående af vekselvirkningerne mellem funktionerne i intension og funktionerne i ekstension. Det svarer til at sige, at ved en sådan dialektik tages *Vertretung* som objekt. Vi må derfor erkende, at perversionen —og dette må antages som værende en forudsætning for enhver perversion— bygger også på en fuldvoksen verdensanskuelse, vi bliver nødt til at forholde os til.[65]

---

[64] [Fra græsk *apofasis*, dvs. 'negation', 'benægtelse' eller 'frasigelse'.]

[65] [Det vil sige som ikke kan afvises som 'bare' patologi. Den aktuelle politiske situation taget i betragtning (ingen nævnt, ingen glemt), belærer os igen og igen på dette punkt.]